

خدا
دانش
آگاهی

...

گروه انتشارات کاکو

بیسترس

دوز ۴۰٪

سرشناسه: هادوی نیا، غلامعلی
عنوان: بیسترس جغرافیا (کاربردی) دوازدهم انسانی (دوز ۴۰٪)
مشخصات نشر: تهران، انتشارات کاگو
فروست: از مجموعه کتاب‌های مرجع کنکور کاگو
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۵۰-۵۳۸-۳
وضعیت فهرست‌نویسی: فیهای مختصر
شماره کتابشناسی ملی: ۹۰۲۵۲۳۸

ناشر: گروه انتشاراتی کاگو

برندنشر: مرجع کنکور

گروه محصول: بیسترس

عنوان: بیسترس جغرافیا (کاربردی) دوازدهم انسانی (دوز ۴۰٪)

مؤلف: غلامعلی هادوی نیا

مسئول پروژه تالیف: پرستو منفرد

دستیار علمی تالیف: مهسا اصغری

ویراستار علمی: وجیهه صادقی

طراحی جلد: قاسم بیرانوند

گرافیت متن: بهار قربانی

چاپخانه: واژه پرداز اندیشه

صحافی: واژه پرداز اندیشه

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱

شمارگان: ۱۵۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۵۰-۵۳۸-۳

قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

این محصول معاف از مالیات می‌باشد.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات کاگو محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی، حق چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از دیجیتال، فتوکپی، چاپ کتاب و حتی برداشت از دست‌نویس را ندارد. متخلفین به موجب بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فروشگاه: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، کوچه نوروز، پلاک ۳۸، ساختمان کاگو

تلفن: ۰۲۱-۵۳۸۸۵ پیامک: ۱۰۰۰۵۳۸۸۵ صندوق پستی: ۱۳۱۴۶۹۳۱۷۱

کاکو: توسعه و انتشار محتوای ناب 021-53885 KGOOPUB KGGOO.IR

مقدمه ناشر

● مأموریت کاگو

افزایش سطح دسترسی به محتوای ناب، معتبر و ارزشمند از طریق روش‌های روزآمد و خلاقانه توسعه محتوا برای تجربه متفاوت خواندن، مطالعه و یادگیری مخاطبان

دانش آموزان عزیز، معلمان و مشاوران دل‌سوز و صدالبته اساتید و دانشمندان آینده سرزمینمان!

نزدیک به سی سال است که کاگو، با تمرکز بر تألیف و انتشار کتاب‌های آموزشی، برای شما جویندگان و آموزندگان دانش در ایران می‌کوشد. اکنون، که افتخار این را داشته‌ایم که هم‌گام با مخاطبانمان رشد کنیم و بلوغی نسبی را تجربه کنیم، بر آن شده‌ایم اندوخته‌هایمان را در این زمینه برای ارائه خدمتی تازه روی دایره بریزیم!

ما در این راه، نخست وظایف خود را در جایگاه ناشر بازخوانی کردیم و یقین یافتیم «مدیریت نشر» مهم‌ترین شاخصه هر انتشاراتی است و ساده‌انگارانه است اگر از مدیریت علمی و آکادمیک نشر چشم‌پوشیم. از این‌رو برای کشف، خلق و توسعه بهترین رویکردها و شیوه‌های مدیریتی از بهترین و دست‌اول‌ترین منابع و کارآموده‌ترین اساتید و مشاوران بهره‌گرفتیم.

سپس مهم‌ترین رسالت‌مان را پیش چشم آوردیم: «تولید محتوای ناب»!

همه می‌دانیم مؤلفان کتاب‌های کمک‌درسی و ناشران آموزشی سال‌هاست کتاب‌هایشان را با ساختاری ساده، معطوف و برگرفته از کتاب‌های درسی، منتشر می‌کنند و خوش‌بینیم اگر تصور کنیم در این راه به محتوای تولیدی همکارانشان حداقل نیم‌نگاهی نداشته‌اند. ثابت بودن محتوای کمک‌درسی و سختی طراحی درسنامه‌ها و آزمون‌های متنوع از یک‌سو و ایجاد تغییرات ماهیتی در نحوه ورود به دانشگاه‌ها از سوی دیگر، اخیراً کتاب‌های آموزشی را مهجور و بی‌جان کرده بود.

با همه این اوصاف، تجربه نشان داد در دوران همه‌گیری کرونا و پس از آن، کتاب در دسترس‌ترین، ارزان‌ترین و سهل‌ترین ابزار آموزش و توسعه دانش بوده و هست. از این رو، ما بر آن شدیم به سیاق دیگر ناشران کمک‌آموزشی عمل نکنیم و طرحی نو دراندازیم. بنابراین، محتوای تولیدی‌مان را بازتعریف کردیم و کوشیدیم این پادشاه بزرگ را ناب بیافرینیم و آن را توسعه بخشیم. ما در این راه هر آن‌چه با تقلید از آثار و ایده‌های دیگران به رشته تحریر درآمد را محتوا ندانستیم، اما گاه نقطه‌ای سیاه بر صفحه‌ای سفید را بسیار غنی و سرشار از معنا یافتیم!

سال‌ها همراه با شما امتحانات و حتی گاه کنکورهای دشواری را از سر گذراندیم تا توانستیم «ناب‌بودن» را در جایگاه صفتی شایسته، در کنار ارزشمند بودن و اعتبار در مأموریت اصلی کاگو و به تبع آن در محتوای نشرمان بگنجانیم.

منظور ما از کلیدواژه ناب، توسعه دائمی جریان محتوای با ارزش، خالص و کمال‌یافته است و عبارت معتبر به انتخاب و پردازش محتوای درست و استاندارد اشاره می‌کند و کلیدواژه ارزشمند به معنی کاربردی و ارزش‌آفرین بودن برای مخاطب است.

اکنون افتخار می‌کنیم که توشه سالیانمان و حاصل رنج سی‌ساله‌مان را ناب، ارزشمند و معتبر در قالب محصولی نو برای شما به ارمغان آوردیم و برای به بار نشاندن این صعود، تجربه گذشته و نوآوری را درکوله‌بارمان گذاشته‌ایم.

شعار فعلی ما این است که متخصص تولید محتوای ناب، معتبر و ارزشمند هستیم!

محمد رضا سالکی

مدیر مسئول سازمان انتشاراتی کاگو

ویژگی‌های کتاب

مفاهیم کلیدی (TBC)

تمام محتوای کلیدی طبقه‌بندی شده هر درس، منطبق با کتاب‌های درسی، در قالب فهرستی آورده شده است. هر TBC یک کد یکتا و سریالی در کتاب‌های دهم، یازدهم و دوازدهم دارد. محتوای کتاب حاضر بر اساس توالی این کدها آورده شده است. در بخش درسنامه و سوالات کتاب به صورت (۳۳) و در بخش پاسخنامه به صورت [] نشان داده شده است.

TBC پرتکرار

بسته به تکرار شدن یک TBC در امتحانات نهایی ۴ سال اخیر، TBC هایی با علامت (۳۳+) مشخص شده‌اند که دلالت بر اهمیت آن TBC در امتحانات نهایی دارد.

آزمون تشخیصی (ورودی)

برای هر فصل/درس، یک آزمون تشخیصی به عنوان ورودی فصل طراحی شده است. در آزمون تشخیصی به ازای هر TBC، یک تا سه سوال طراحی شده است که کلیت TBC را پوشش می‌دهد. در این آزمون شماره هر سوال، با شماره TBC متناظر آن یکسان است. پاسخ‌گویی صحیح به این سوالات نشان‌دهنده آشنایی با کلیات مفهومی مطالب آن TBC است.

علامت بل‌بودم/نیوادم

در مقابل هر سوال آزمون تشخیصی دو مستطیل (بل‌بودم/نیوادم) قرار داده شده است. شما می‌توانید وضعیت درستی پاسخ‌گویی به هر سوال را علامت‌بندی کنید تا بتوانید در زمان مطالعه صرفه‌جویی و نقاط ضعف خود را بر اساس tbc مشخص نمایید.

زمان مطالعه

برای درسنامه و تمرین‌های امتحانی و آزمون‌های هر بخش (با توجه به حجم دشواری آن بخش) "حداکثر" زمان مطالعه آورده شده است. همچنین بعد از مطالعه زمان فعالیت شما در مستطیل کناری ثبت می‌شود تا تفاوت حداکثر زمان قابل انجام و زمان خودتان را متوجه شوید.

بدهمی رایج

اشکالات آموزشی پرتکرار و رایج برای دانش‌آموزان در کلاس درس، در قالب بدهمی رایج در درسنامه ارائه شده‌اند.

سوالات ستاره‌دار

در کنار بعضی سوال‌ها علامت * وجود دارد. این علامت نشان‌دهنده اهمیت یا تکرار بیشتر در امتحانات نهایی اخیر است.

سوال‌های ویژه امتحان برای کنکور

در انتهای تمرین‌های هر فصل/درس سوالات تشریحی مفهومی تر و دشوارتر از امتحانات نهایی و تستی آورده شده است که دانش‌آموز تا حدودی با سوالات دشوارتر امتحانات نهایی پیش‌رو سوالات کنکور آشنا شود.

جدول نشانگر TBC

در انتهای تمرین‌های امتحانی و سوال‌های ویژه امتحان، جدولی آورده شده است که نشانگر کدهای TBC مربوط به هر سوال است تا در صورت عدم پاسخ‌گویی صحیح به هر سوال، به راحتی بتوانید شماره TBC مربوطه را بیابید.

جدول بودجه‌بندی امتحانات و پیام مشاوره

پیش از آغاز آزمون‌های دی و خرداد، جدول بودجه‌بندی آموزش و پرورش در امتحانات دی، خرداد و شهریور به همراه پیام مشاوره‌ای برای نحوه مطالعه و پاسخ‌گویی به سوالات امتحانات نهایی آورده شده است.

امتحانات دی و خرداد

در بخش آزمون‌ها، ۲ آزمون دی ماه (نوبت اول) از مدارس معتبر و ۴ آزمون خرداد یا شهریور ماه (نوبت دوم) از آخرین امتحانات نهایی برگزار شده و کاملاً در قالب امتحانات نهایی هر درس قرار داده شده است. دانش‌آموز از این طریق بیشتر و بهتر با سوالات امتحانات نهایی و شرایط برگه امتحان آشنا می‌شود.

فلش کارت

در انتهای کتاب، فلش‌کارتی قرار داده شده است که حاوی مهمترین و پرتکرارترین مطالب امتحان‌های نهایی است، به گونه‌ای که دانش‌آموز بتواند ۴ تا ۵ ساعت پیش از امتحان کل کتاب را به خوبی مرور کند.

بوک استوری

در انتهای کتاب بخشی به صورت تصویری/نموداری از کلیات مفاهیم TBC و در قالب ۴ صفحه چهاررنگ آورده شده است تا دانش‌آموز بتواند به راحتی مهم‌ترین مطالب کتاب را با صرف کمترین زمان ممکن، مرور کند.

کیوآرکد محتوای بیشتر

در فهرست و بوک استوری، کیوآرکدی جهت بارگذاری محتوا و آزمون‌هایی متناسب با آخرین تغییرات امتحانات نهایی و محتوای اضافه‌تر از کتاب قرار داده شده است که در طول سال به روز رسانی خواهد شد.

شماره ایندکس (جانگشتی)

در لبه کتاب، جا انگشتی‌های چاپی قرار داده شده است که با آن‌ها کدهای tbc را سریع‌تر بیابید.

جدول ارزش محتوایی کتاب

این جدول برای اولین بار برای نمایش ارزش محتواهای داخل کتاب برای مخاطبان، معلمان و مشاوران طراحی و ارائه شده است. از این طریق مخاطب با حقایق محتوای ارائه شده مواجه شده و راحت‌تر برنامه‌ریزی می‌کند.

جدول حقایق ارزش محتوایی کتاب

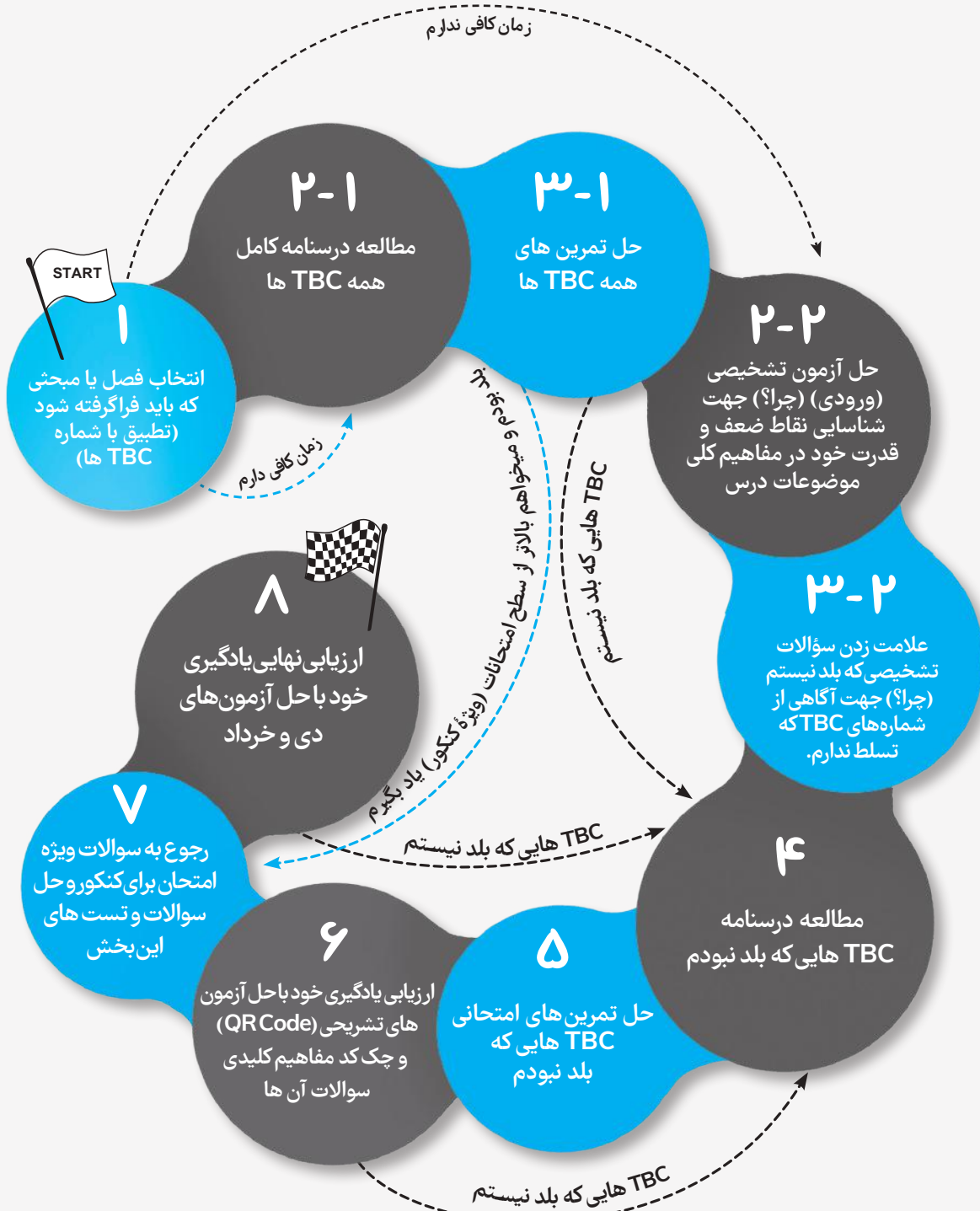
Content Facts

تعداد صفحه کتاب	۷۴
تعداد کل TBC ها	۲۰
تعداد TBC های پرتکرار	۸
تعداد کل سوالات	۴۱۵
تعداد سوالات امتحان نهایی	۲۱۷
تعداد سوالات پرتکرار	۳۴
کل زمان مورد نیاز برای مطالعه	۱۳ ساعت و ۳۰ دقیقه

یک دانش‌آموز متوسط باید چگونه باشد؟

تعداد ساعت مطالعه در هفته	۲
تعداد سؤال مورد نیاز در هفته	۵۰

نحوه استفاده از کتاب

فهرست مطالب

فصل اول: جغرافیای سکونتگاه‌ها

درس اول: شهرها و روستاها

- ۸۳ مقرر و موقعیت ۲.....
- ۸۴ تفاوت‌های شهر و روستا ۳.....
- ۸۵ سلسله مراتب و حوزه نفوذ سکونتگاه ۳.....
- ۸۶ جهان در حال شهری شدن و افزایش شهرهای میلیونی ۴.....
- ۸۷ تغییر در روستانشینی و سکونتگاه‌های روستایی ۵.....

درس دوم: مدیریت شهر و روستا

- ۸۸ نیازها و مسائل شهرهای امروز ۱۲.....
- ۸۹ مدیریت شهرها و روستاها و کاربری زمین ۱۳.....
- ۹۰ مدیریت روستا و توسعه روستایی در ایران ۱۴.....
- ۹۱ آمایش سرزمین ۱۵.....
- ۹۲ فنون و مهارت‌های جغرافیایی (۱) ۱۵.....

فصل دوم: جغرافیای حمل و نقل

درس سوم: ویژگی‌ها و انواع شیوه‌های حمل و نقل

- ۹۳ گسترش حمل و نقل از گذشته تا امروز و نقش و اهمیت آن ۲۰.....
- ۹۴ شیوه‌های حمل و نقل ۲۲.....

درس چهارم: مدیریت حمل و نقل

- ۹۵ مدیریت و برنامه‌ریزی حمل و نقل ۲۸.....
- ۹۶ مدیریت حمل و نقل شهری و مشکلات آن ۳۰.....
- ۹۷ فنون و مهارت‌های جغرافیایی (۲) ۳۱.....

فصل سوم: مخاطرات طبیعی

درس پنجم: ویژگی‌ها و انواع مخاطرات طبیعی

- ۹۸ مخاطرات طبیعی / زمین‌لرزه ۳۸.....
- ۹۹ سیل ۳۹.....
- ۱۰۰ زمین لغزش / خشک‌سالی ۴۰.....

درس ششم: مدیریت مخاطرات طبیعی

- ۱۰۱ مخاطره و بحران و مدیریت آن / مدیریت زمین‌لرزه ۴۶.....
- ۱۰۲ مدیریت سیل / مدیریت زمین‌لغزش / مدیریت خشک‌سالی ۴۸.....
- ۱۰۳ فنون و مهارت‌های جغرافیایی (۳) ۴۹.....
- جدول بودجه‌بندی ۵۴.....
- آزمون شماره (۱) ۵۵.....
- آزمون شماره (۲) ۵۶.....
- آزمون شماره (۳) ۵۸.....
- آزمون شماره (۴) ۶۰.....
- آزمون شماره (۵) ۶۲.....
- آزمون شماره (۶) ۶۴.....
- پاسخنامه آزمون‌ها ۶۶.....
- فلش کارت ۷۱.....

۸۴ تفاوت‌های شهر و روستا

۸۳ مقر و موقعیت

+ ۸۶ جهان در حال شهری شدن و افزایش شهرهای میلیونی

۸۵ سلسله مراتب و حوزه نفوذ سکونتگاه

۸۷ تغییر در روستانشینی و سکونتگاه‌های روستایی

آزمون تشخیصی مفاهیم کلیدی

بلدبوم بلدنبوم

۸۳.۱ مقر را تعریف کنید.

۸۳.۲ منظور از موقعیت یک شهر و یا روستا چیست؟

۸۴ چه تعداد از عبارات‌های زیر درباره تفاوت‌های شهر و روستا درست است؟

- مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا امکانات رفاهی است.

- متداول‌ترین ملاک تشخیص شهر و روستا ملاک جمعیتی است.

- در شهرها نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.

- خدمات و تسهیلات در روستاها کمتر و محدودتر است.

- در شهرها خانه‌ها و مغازه‌ها به هم فشرده‌ترند و فعالیت‌های متنوع در فضای گسترده متمرکز شده‌اند.

۳ (الف)

۲ (ب)

۱ (ج)

۴ (د)

۸۵ چه تعداد از گزاره‌های زیر نادرست است؟

- سکونتگاه‌ها از نظر تعداد جمعیت متفاوت‌اند و طیف وسیعی از روستاهای کوچک با کمتر از ۱۰۰ نفر جمعیت تا شهرهای بیش از ۱۰ میلیون نفر را در برمی‌گیرند.

- سلسله مراتب سکونتگاه‌ها رتبه‌بندی آنها بر حسب اهمیت است.

- سکونتگاه‌ها را براساس فعالیت اجتماعی و عملکرد طبقه‌بندی می‌کنند.

- معیارهای رتبه‌بندی با توجه به اهداف و نوع مطالعات محققان و از جایی به جای دیگر متفاوت است.

- در سلسله مراتب سکونتگاه‌ها، سکونتگاه‌هایی با کمترین میزان جمعیت بیشترین خدمات را ارائه می‌دهند.

۱ (الف)

۲ (ب)

۴ (ج)

۳ (د)

۸۶.۱ چه تعداد از عبارات‌های زیر درست است؟

- حداقل جمعیت یک منطقه که تقاضای کالا، خدمات یا عملکردی از یک سکونتگاه دارند دامنه نفوذ سکونتگاه می‌نامند.

- محدوده جغرافیایی که کالا و خدمات دریافت می‌کند و بین آن محدوده جریان کالا و خدمات وجود دارد حوزه نفوذ سکونتگاه می‌گویند.

- حوزه نفوذ سکونتگاه‌ها براساس بزرگی و کوچکی آن سکونتگاه متفاوت است.

- بیشترین مسافتی که مردم منطقه برای دریافت کالا و خدمات از آن سکونتگاه طی می‌کنند آستانه جمعیتی نفوذ نامیده می‌شود.

۱ (الف)

۲ (ب)

۳ (ج)

۴ (د)

۸۶.۲ چه تعداد از عبارات‌های زیر نادرست است؟

- منظور از اصطلاح شهرنشینی افزایش نسبت جمعیت شهرهای یک کشور یا ناحیه به روستاهای آن است.

- در سال ۱۹۹۰، ده شهر با بیش از ۱۰ میلیون نفر در جهان وجود داشت و امروزه تعداد این شهرها به ۲۸ شهر رسیده است.

- سرعت گسترش شهرنشینی در آمریکای شمالی و اروپا بیشتر از سایر نواحی جهان است.

- یکی از مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان، افزایش شهرهای میلیونی است.

- در آسیا و آفریقا میزان رشد سالیانه شهرنشینی ۱/۵ درصد در سال است.

۲ (الف)

۳ (ب)

۱ (ج)

۴ (د)

۸۶.۳ چه تعداد از عبارات‌های زیر درست است؟

- مادر شهر (متروپول) بزرگترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه، استان یا کل کشور است.

- کلان شهر ترجمه و معادل واژه مگاسیتی (megacity) است و به شهرهایی با بیش از یک میلیون نفر جمعیت اطلاق می‌شود.

- به بخش‌های پیرامونی یک شهر حومه می‌گویند.

- مگالاپلیس‌ها در نتیجه گسترش فوق‌العاده زیاد دو یا چند شهر در امتداد مسیرهای ارتباطی و حمل‌ونقل زنجیره‌ای از مادرشهرها یا کلان شهرها پدید آمده‌اند.

- تمرکز مؤسسات مالی و پولی، تمرکز صنایع دانش‌بنیان و آمد و شد بین مادرشهرهای هم‌جوار از مهم‌ترین ویژگی‌های مگالاپلیس‌ها است.

۲ (الف)

۱ (ب)

۴ (ج)

۳ (د)

۸۶.۴ اشکال مختلف مگالاپلیس را بنویسید و مهم‌ترین مگالاپلیس‌های جهان را نام ببرید.

۸۷.۱) چه تعداد از گزاره‌های زیر نادرست است؟

- دو کشور چین و هند بیش از یک میلیارد نفر روستانشین دارند.
- استفاده از ماشین‌آلات به جای انسان از عوامل جاذبه در مهاجرت است.
- رسدۀ نوزدهم و نیمه‌اول قرن بیستم در کشورهای توسعه یافته و صنعتی اروپا و آمریکای شمالی، به دنبال توسعه صنایع کارخانه‌ای مهاجرت از روستاها به شهرها رخ داد.
- شهرگرایی، روندی اقتصادی - اجتماعی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می‌یابد.
- شهر و روستا با یکدیگر وابستگی و رابطه متقابل دارند و این روابط در زمان‌ها و مکان‌های مختلف متفاوت است.

الف) ۱ (ب) ۲ (ج) ۳ (د) ۴

۸۷.۲) چند گزاره زیر درست است؟

- یکی از عوامل مهم افزایش جمعیت شهری در ایران مهاجرت از روستا به شهر بوده است.
- تا سال ۱۳۳۵ دوره شهرنشینی کند و از سال ۱۳۳۵ دوره شهرنشینی سریع آغاز شده است.
- اصلاحات ارضی در سال ۱۳۴۱ در شهرها انجام گرفت.
- با مهاجرت گسترده مردم از سراسر کشور جمعیت تهران به شدت افزایش یافت و به مادرشهر تبدیل شد.
- رشد شهرهای بزرگ و کوچک و شهرک‌های اقماری در اطراف تهران، این شهر را به یک منطقه کلان شهری بزرگ تبدیل کرد.

الف) ۲ (ب) ۳ (ج) ۱ (د) ۴

پاسخ

- [۸۳.۱] صفحه ۲ کتاب درسی [۸۴.۱] صفحه ۳ کتاب درسی [۸۴] گزینه «الف»
- [۸۵] گزینه «ب» [۸۶.۱] گزینه «الف» [۸۶.۲] گزینه «ج»
- [۸۶.۳] گزینه «ج» [۸۶.۴] صفحه ۱۴ کتاب درسی [۸۷.۱] گزینه «الف»
- [۸۷.۲] گزینه «د»

[حد اکثر زمان مطالعه: ۱۲ دقیقه] - [زمان شما:]

مفاهیم آموزشی

۸۳ مقرر و موقعیت

● زمین به عنوان نخستین سکونتگاه انسان

شما در کدام شهر یا روستا زندگی می‌کنید؟ اگر از شما مکان دقیق شهر یا روستایتان را بپرسند چه می‌گویید؟ برای پاسخ به این سؤال شما باید نوع آب و هوا، پدیده‌های طبیعی محیط پیرامون آن ناحیه، منابع و معادن و صنایع پیرامون آن منطقه را ذکر کنید. به عنوان مثال شهر اصفهان را در نظر بگیرید این شهر در مرکز ایران واقع شده و دارای آب و هوای گرم و خشک است. از نظر طبیعی به دشت کویر در شرق و رشته‌کوه‌های زاگرس در غرب محدود می‌شود. اصفهان سومین شهر پرجمعیت ایران است. این شهر قطب تولید آهن، فولاد و صنایع دستی در ایران است.

سراغاز مطالعه و شناخت یک سکونتگاه روستایی و شهری **مقرر** (مکان، جایگاه) و **موقعیت** آن است.

مقرر: مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است. مقرر هر روستا یا شهر، همچنین **هسته اولیه** آن را شامل می‌شود.

هسته اولیه: مکانی است که مردم برحسب نیاز، آن را برای زندگی انتخاب کرده و به اشغال درآورده‌اند و بعدها روستا یا شهر از آن محل گسترش یافته است.

نکته: در انتخاب مکان برای استقرار و سکونت جمعیت، عوامل طبیعی بیشترین نقش را داشته‌اند.

مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری سکونتگاه‌های اولیه	
عوامل طبیعی	عوامل انسانی
آب فراوان	عوامل سیاسی
آب و هوای ملایم	تصمیمات حکومتی
	دسترسی به راه‌های تجاری
خاک حاصلخیز جلگه‌ها	عوامل دفاعی و نظامی

در کشور ایران عواملی مانند؛ **دسترسی به آب، قلعه‌های دفاعی، بازارهای محلی و قرار گرفتن در تقاطع راه‌ها** از مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری هسته اولیه روستاها و شهرها بوده است.

موقعیت: وضعیت یک سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و جایگاه آن در سطح ناحیه است.

پدیده‌های پیرامون سکونتگاه‌ها شامل عوامل انسانی و طبیعی می‌شود که در زیر به برخی از آن‌ها اشاره شده است.

عوامل طبیعی	عوامل انسانی
آب و هوا	روستاها و شهرهای اطراف آن
راه‌های ارتباطی	نقش‌های سیاسی و اداری
دسترسی به منابع معدنی	
ناهمواری‌ها	

کلمه امروزه اغلب سکونتگاه‌ها چندین نقش دارند و تمام این نقش‌ها را با هم ایفا می‌کنند به عنوان مثال تهران نقش‌های سیاسی، اداری، مذهبی، صنعتی، دانشگاهی و ... را با هم دارا است.

موقعیت یک شهر یا روستا در ادامه حیات یا گسترش آن سکونتگاه یا نابودی و زوال آن نقش دارد.

موقعیت‌هایی که سبب زوال و نابودی یک شهر می‌شوند عبارت‌اند از:

۱- مجاورت یک سکونتگاه با کوه آتشفشان یا گسل‌های فعال

۲- تغییرات محیط پیرامون مانند رویدادهای سیاسی (جنگ‌ها) و یا تغییرات آب و هوایی

موقعیت‌هایی که باعث ادامه حیات یا گسترش سکونتگاه‌ها می‌شوند عبارت‌اند از:

۱- دسترسی یک شهر به دریا یا شبکه ارتباطی مانند خط آهن برای رونق تجارت

۲- جذب نیروی کار و توسعه صنایع شهر به علت نزدیک بودن شهر به روستاهای پرجمعیت مجاور و منابع معدنی

کلمه محل قرار گرفتن هر پدیده در سطح کره زمین، موقعیت جغرافیایی آن پدیده است که شامل موقعیت نسبی و یا موقعیت ریاضی است.

۸۴ تفاوت‌های شهر و روستا

● ملاک‌های تفاوت شهر و روستا:

۱- فعالیت اقتصادی

شهر: مردم بیشتر در بخش‌های صنعتی و خدماتی مشغول به کار هستند.

روستا: مردم در بخش کشاورزی، زراعت، دامداری، جنگل‌داری، صید و شکار فعالیت می‌کنند.

کلمه مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا **فعالیت اقتصادی** است.

۲- میزان جمعیت

متداول‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا **میزان جمعیت** است. یعنی جمعیت سکونتگاه باید به میزان معینی برسد و این میزان جمعیت در نواحی دنیا

متفاوت است. در برخی کشورهای اروپایی جمعیت بیش از دو هزار نفر شهر محسوب می‌شود. اما در کشورهایمانند چین و هند در آسیا، روستاهایی با

بیش از ۳۰/۰۰۰ نفر جمعیت وجود دارد. شهرها از روستاها پرجمعیت‌ترند.

۳- وسعت و فضای سکونت و فعالیت

شهرها: خانه‌ها و مغازه‌ها و فضاهای صنعتی به هم فشرده‌ترند و فعالیت‌های متنوع در فضاهای محدودتری متمرکز شده‌اند.

روستا: فضاهای باز و چشم‌اندازهای طبیعی بیشتر و گسترده‌تراند.

۴- دسترسی به خدمات و تسهیلات

شهر: امکانات آموزشی، درمانی، مراکز خرید، حمل‌ونقل، خدمات بانکی، آب و برق و ... متنوع و گسترده است.

روستا: این خدمات و تسهیلات کمتر و محدودتر هستند.

۵- فرهنگ و مناسبات اجتماعی

شهر: نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.

روستا: به علت جمعیت کمتر، بیشتر افراد یکدیگر را می‌شناسند. روابط خویشاوندی، وابستگی اجتماعی و همکاری میان آن‌ها بیشتر است.

۸۵ سلسله مراتب و حوزه نفوذ سکونتگاه

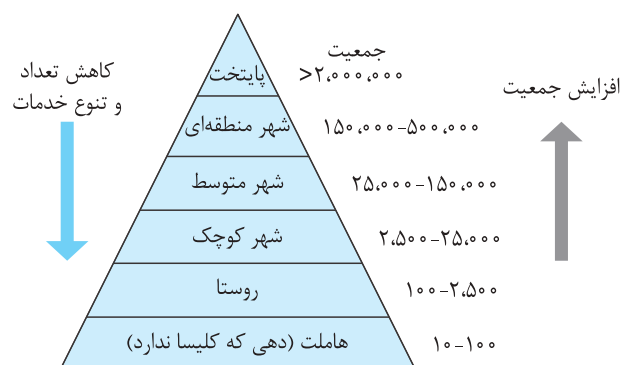
سلسله مراتب سکونتگاه‌ها یعنی رتبه‌بندی سکونتگاه‌ها براساس **اهمیت**.

سکونتگاه‌ها را براساس **میزان جمعیت و عملکرد** (خدماتی که ارائه می‌دهند) طبقه‌بندی می‌کنند.

سکونتگاه‌های کوچک خدمات **محدودتری** ارائه می‌دهند ولی در سکونتگاه‌های بزرگتر خدمات **بیشتر و متنوع‌تری** ارائه می‌شود.

شکل زیر یک نمونه رتبه‌بندی یا سلسله مراتب را در سکونتگاه‌های اروپا نشان می‌دهد. در ردیف‌های پایین، سکونتگاه‌هایی با جمعیت کم قرار می‌گیرند

که خدمات کمتری نیز ارائه می‌دهند و در ردیف‌های بالایی جمعیت بیشتر می‌شود و خدمات متنوع‌تر و بیشتر می‌شود.

یک نمونه رتبه‌بندی یا سلسله مراتب سکونتگاه‌ها در اروپا

● حوزه نفوذ سکونتگاه‌ها

به محدوده جغرافیایی که از یک سکونتگاه که کالا و انواع خدمات دریافت می‌کند و بین آن محدوده و سکونتگاه جریان کان، خدمات و رفت و آمد افراد وجود دارد. **حوزه نفوذ** سکونتگاه می‌گویند.

شهرهای کوچک حوزه نفوذ کم **وسعتی** دارند و فقط به چند روستای پیرامون خود خدمات می‌دهند. اما شهرهای بزرگ حوزه نفوذ **بسیار گسترده‌ای** در سطح یک ناحیه یا کشور یا حتی جهان دارند مانند تهران. حوزه نفوذ یک سکونتگاه از دو جنبه بررسی می‌شود:

- ۱- آستانه جمعیتی نفوذ یعنی **حداقل جمعیت** یک منطقه که تقاضای کالا و خدمات یا عملکردی از یک سکونتگاه دارند.
- ۲- دامنه نفوذ یعنی **بیشترین مسافتی** که مردم منطقه برای دریافت کالا و خدمات از آن سکونتگاه طی می‌کنند.

● + ۸۶ جهان در حال شهری شدن و افزایش شهرهای میلیونی

یکی از مهم‌ترین تغییرات فضای جغرافیایی در قرن بیستم و بیست و یکم، **افزایش شهر و شهرنشینی** در جهان است. منظور از اصطلاح شهرنشینی افزایش نسبت جمعیت شهرهای یک کشور و یا ناحیه به روستاهای آن است. سرعت گسترش شهرنشینی در **آسیا و آفریقا** بیشتر از سایر نواحی جهان است. دلایل رشد شهرنشینی در کشورهای آسیایی و آفریقایی: ۱- صنعتی شدن و توسعه کارخانه‌ها، ۲- رشد بخش خدمات، ۳- ورود این کشورها به تجارت جهانی، ۴- مهاجرت گسترده روستاییان به شهرها به منظور اشتغال و دستمزد بیشتر

● افزایش شهرهای میلیونی

یکی از مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان **افزایش شهرهای میلیونی** است. در سال ۱۹۵۰ میلادی دو شهر لندن و نیویورک بیشتر از ۸ میلیون نفر جمعیت داشتند. در سال ۱۹۹۰ ده شهر با بیش از ۱۰ میلیون نفر در جهان وجود داشت و امروزه تعداد این شهرها به ۲۸ شهر رسیده است.

● تغییر الگوی مکانی

تغییر دیگر، تغییر الگوی مکانی شهرها با بیش از ۵ و ۱۰ میلیون نفر در جهان است. تا چند دهه پیش شهرهای میلیونی فقط در نیمکره شمالی و در آمریکای شمالی، اروپا و ژاپن وجود داشتند اما امروزه آسیا، آمریکای لاتین و آفریقا با رشد شهرهای میلیونی روبه‌رو شده‌اند.

● از مادر شهر تا زنجیره کلان شهرها (مگالاپلیس)

مادر شهر (متروپل) بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه، استان یا کشور است. مادرشهر ممکن است پایتخت یا شهر اصلی یک ناحیه باشد که مرکز حکومتی، مذهبی، تجاری و... است و از این جنبه‌ها بر سایر سکونتگاه‌ها برتری دارد.

کلت به مادرشهر، **کلان شهر** نیز گفته می‌شود.

برای حداقل جمعیت مادر شهر، ارقام مختلفی را ذکر کرده‌اند و در این توافقی وجود ندارد.

برخی نیز معتقدند کلان شهر ترجمه و معادل واژه مگاسیتی (megacity) است و به شهرهایی با بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت اطلاق می‌شود. در ایران طبق مصوبه شورای عالی معماری و شهرسازی، به مادر شهرهایی که بیش از یک میلیون نفر جمعیت داشته باشند کلان شهر گفته می‌شود. مانند تهران، مشهد، اصفهان، کرج، قم و...

● گسترش حومه‌نشینی

به بخش‌های پیرامونی یک شهر **حومه** می‌گویند.

علل شکل‌گیری حومه‌های شهری: ۱- افزایش جمعیت شهرنشینی، ۲- گسترش حمل‌ونقل، ۳- گسترش وسایل ارتباطی

انواع حومه‌ها

- حومه‌های خوابگاهی
- حومه‌های صنعتی
- حومه‌های فقیرنشین
- حومه‌های مرفه‌نشین

● منطقه مادر شهر

با افزایش جمعیت مادر شهرها و گسترش حومه‌های آنها به تدریج منطقه مادر شهری به وجود می‌آید. در پیرامون برخی از مادرشهرها، شهرها و شهرک‌های اقماری پدید آمده‌اند.

● مگالاپلیس (منطقه ابرشهری)

در نتیجه گسترش فوق‌العاده زیاد دو یا چند مادر شهر در امتداد مسیرهای ارتباطی و حمل و نقل، زنجیره‌ای از مادرشهرها یا کلان شهرها پدید آمده‌اند که به آن‌ها **مگالاپلیس** گفته می‌شود.

در مگالاپلیس، حومه‌ها و شهرک‌های اقماری یک مادر شهر به حومه‌ها و شهرک‌های مادرشهر دیگر پیوند می‌خورد.

کلت برخی، مگالاپلیس را منطقه **ابرشهری** نامیده‌اند.

مهم‌ترین ویژگی‌های مگالاپلیس: ۱- تمرکز و انبوهی جمعیت شهری، ۲- تمرکز مؤسسات مالی و پولی، ۳- تمرکز صنایع دانش بنیان، ۴- فراوانی آمد و شد بین مادرشهرهای همجوار با انواع وسایل حمل و نقل زمینی و هوایی

اشکال مگالاپلیس:

مگالاپلیس‌ها معمولاً در امتداد راه‌های ارتباطی شکل خطی، کریدوری، خوشه‌ای و کهکشانی پیدا کرده‌اند. اولین مگالاپلیس‌های جهان مگالاپلیس شمال شرق ایالات متحده آمریکا (از بوستن تا واشنگتن) مگالاپلیس ژاپن (توکیو - یوکوهاما)

کته کلان شهر توکیو با ناحیه مادر شهری پیرامون خود ۳۸ میلیون نفر جمعیت دارد و پرجمعیت‌ترین کلان شهر دنیا است.

۸۷ تغییر در روستانشینی و سکونتگاه‌های روستایی

با وجود فرایند شهری شدن و افزایش شهرنشینی در همه کشورهای جهان هنوز ۳/۴ (سه میلیارد و چهارصد میلیون نفر) از مردم جهان در روستاها زندگی می‌کنند. کشور چین و هند به تنهایی بیش از یک میلیارد نفر، روستانشین دارند. مهم‌ترین عوامل تغییر در کاهش روستانشینی و افزایش شهرنشینی «مهاجرت از روستاها به شهرها» است. عوامل بسیاری سبب این مهاجرت می‌شود که در زیر به آن‌ها اشاره شده است.

عوامل دافعه مهاجرت	عوامل جاذبه مهاجرت
کمبود زمین	فروشگاه‌ها
بازدهی کم محصول	بیمارستان‌ها
درآمد کم	دانشگاه‌ها
خشکسالی یا کم‌آبی	کارخانه‌ها
کمبود خدمات رفاهی، آموزشی و بهداشت	دستمزد بیشتر
استفاده از ماشین‌آلات به جای انسان	اوقات فراغت

● مهاجرت در دوره صنعتی شدن

در سده نوزدهم و نیمه اول قرن بیستم در کشورهای توسعه یافته و صنعتی اروپا و آمریکای شمالی به دنبال توسعه صنایع کارخانه‌ای، مهاجرت از روستاها به شهرها رخ داد.

در برخی از روستاها، شهرنشینان به سرمایه‌گذاری و خرید زمین‌های کشاورزی به منظور ایجاد کشت تجاری اقدام کردند و در نتیجه آن، روستانشینی کاهش یافت.

با ورود کشورهای آسیایی، آفریقایی و آمریکای لاتین به دوره صنعتی شدن، مهاجرت‌های گسترده‌ای از روستا به شهر در این نواحی اتفاق افتاد، اما این مهاجرت‌ها با توسعه صنعتی همراه نبود.

رشد شهرنشینی در این نواحی به سرعت رخ داد که با رشد صنعتی هماهنگ نبود و شهرها از نظر امکانات و تسهیلات آمادگی لازم را برای ورود مهاجران روستایی نداشتند، در نتیجه مشکلات زیادی برای روستاها و شهرها به وجود آمد.

● تغییرات کالبدی و عملکردی در روستاها

با بروز تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی (مدرنیزاسیون) نفوذ شهرها و «شهرگرایی» در روستاها افزایش یافت.

شهرگرایی: روند اقتصادی - اجتماعی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می‌یابد.

● عوامل تغییر روستاها و شهرگرایی

۱- تغییرات در چهره روستاها: با فراهم شدن امکانات و تجهیزاتی چون آب، برق، راه‌سازی و استفاده از ماشین‌آلات کشاورزی تغییرات قابل ملاحظه‌ای در چهره و کالبد روستاها نسبت به گذشته فراهم شده است.

۲- تغییر نقش و عملکرد برخی روستاها: در بیشتر روستاها فعالیت غالب، زراعت است. در برخی از روستاها این نقش و عملکرد تغییر کرده و علاوه بر زراعت، عملکردهای جدید مانند روستاهای گردشگری، صیادی و صنعتی به وجود آمده است.

● روابط شهر و روستا

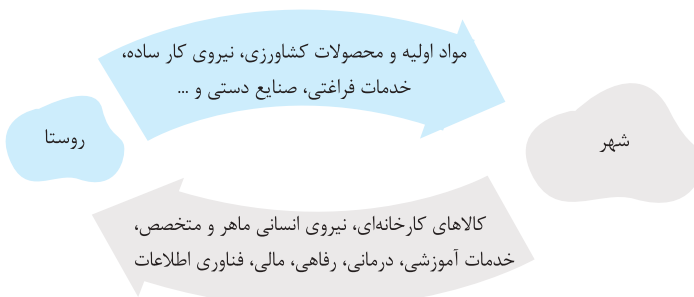
این تصویر فرایند ارتباط متقابل روستا به شهر و بالعکس را نشان می‌دهد. براساس این شکل، روستا مواد اولیه و محصولات کشاورزی، نیروی کار ساده، خدمات فراغتی و صنایع دستی به شهر ارائه می‌کند و در ازای آن از شهر کالاهای کارخانه‌ای، نیروی انسانی ماهر، خدمات آموزشی، درمانی و رفاهی دریافت می‌کند.

از دیرباز شهر و روستا با یکدیگر وابستگی و روابط متقابل داشته‌اند اما نوع و چگونگی روابط شهر و روستا در زمان‌های

مختلف و در نواحی مختلف جهان، متفاوت بوده است. روابط شهر و روستا را از سه جنبه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌توان مطالعه کرد. نظریه نابرابری میان شهر و روستا: طبق این نظریه، شهر محل انباشت سرمایه، تولید کالاهای کارخانه‌ای و تمرکز اقتصادی است و مبادله‌ای نابرابر بین شهر و روستا جریان دارد.

● تغییرات جمعیت شهری و روستایی در ایران

در کشور ما نیز مانند سایر نواحی جهان تغییرات شهرنشینی و روستانشینی به وقوع پیوسته است. از سال ۱۳۳۵ روند کاهش جمعیت روستایی و افزایش جمعیت شهری در ایران رخ داده است و اکنون حدود ۷۵ درصد جمعیت در شهرها و ۳۰ درصد در روستاها زندگی می‌کنند.

● راه‌های افزایش جمعیت شهری

- ۱- افزایش طبیعی جمعیت شهرها یعنی رشد موالید (تولدها) نسبت به مرگ و میر
- ۲- مهاجرت روستاییان به شهرها
- ۳- افزایش جمعیت برخی روستاها و تبدیل شدن آن‌ها به نقاط شهری یا ادغام روستاها در بافت شهری

● ملاک تبدیل روستا به شهر

روستاهایی که جمعیت آن‌ها به حد معین مثلاً ۱۰ هزار نفر رسیده با موافقت وزارت کشور، شهر اعلام شده‌اند و در آن‌ها شهرداری تأسیس شده است.

● دوره شهرنشینی کند

تا سال ۱۳۳۵ مهاجرت از روستاها به شهرها به کندی صورت می‌گرفت و محصولات کشاورزی بخش عمده تولیدات داخلی را تشکیل می‌داد. این دوره به دوره شهرنشینی کند معروف است.

● دوره شهرنشینی سریع

از سال ۱۳۳۵، به علت اختصاص بیشترین سرمایه‌گذاری‌ها، توسعه کارخانه‌ها و تجهیزات و زیرساخت‌ها به شهرها و انجام اصلاحات ارضی در روستاها از سال ۱۳۴۱ روند شهرنشینی در ایران سرعت گرفت و دوره شهرنشینی سریع آغاز شد.

اصلاحات ارضی	دلایل عدم موفقیت اصلاحات ارضی	نتیجه اصلاحات ارضی
تغییر مالکیت زمین و توزیع مجدد آن به نفع کشاورزان	تقسیم نادرست زمین حمایت نکردن دولت از کشاورزان واردات کالا از کشورهای خارجی	انهدام کشاورزی در ایران مهاجرت روستاییان به شهر

● تبدیل تهران به مادر شهر ملی

مهاجرت گسترده مردم از سراسر کشور به این شهر موجب افزایش جمعیت زیاد آن شد و رفته‌رفته فاصله زیادی با سایر شهرها پیدا کرد. به این ترتیب جمعیت تهران همواره بیش از دو برابر دومین شهر پرجمعیت ایران یعنی مشهد، بوده است.

● روند شهرنشینی در ایران پس از انقلاب

پس از انقلاب اسلامی نیز مهاجرت از روستا به شهر و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ ادامه یافت. تعداد زیادی از روستاهای پرجمعیت به شهر تبدیل یا در بافت شهرهای هم‌جوار ادغام شدند.

در این دوره علاوه بر تهران هفت شهر، مشهد، اصفهان، کرج، شیراز، تبریز، قم و اهواز با بیش از یک میلیون نفر جمعیت به کلان شهر تبدیل شدند، به علاوه رشد شهرهای بزرگ و کوچک و شهرک‌های اقماری در اطراف تهران، این شهر را به یک منطقه کلان شهری بزرگ تبدیل کرد. پیامدهای تبدیل روستا به شهر: ۱- تغییر در ساختار جمعیتی و جنسیتی (کمبود نیروی کار)، ۲- تغییر در ساختار اقتصادی کشور (کاهش محصولات کشاورزی و وابستگی به واردات)

نمربین‌های امتحانی

توجه: در آزمون منابع هر سؤال ۵۰ یعنی صفحه و کمر یعنی کتاب درسی به طور مثال [فعالیت - ص ۱۲ کر]

[الف] درست یا نادرست بودن جملات زیر را با علامت (ص) یا (غ) مشخص کنید.

۱. هسته اولیه یک سکونتگاه، مقر و موقعیت آن را شامل می‌شود.
۲. مهم‌ترین عوامل تغییر در کاهش روستائینی و افزایش شهرنشینی مهاجرت روستاییان به شهرهاست.
۳. دامنه نفوذ یعنی بیشترین مسافتی که مردم برای دریافت خدمات از یک سکونتگاه طی می‌کنند.
۴. از عوامل ضعف و انهدام کشاورزی در زمان اصلاحات ارضی در ایران، حمایت دولت از کشاورزان است.

ص	غ
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

[نهایی - دی ۹۹]

[ب] در جاهای خالی، عبارت مناسب را بنویسید.

۵. در روستاها فضاهای باز و چشم‌اندازهای طبیعی و است.
۶. مگالاپلیس شمال شرق ایالات متحده آمریکا از تا وسعت دارد.
۷. سکونتگاه‌ها را براساس و طبقه‌بندی می‌کنند.
۸. رویدادهای سیاسی و جنگ‌ها از عوامل زوال و نابودی یک شهر و سکونتگاه است.

[نهایی - شهریور ۹۸]

[ج] در جملات زیر عبارت صحیح را از داخل کمانک انتخاب کنید.

۹. در ایران به شهرهایی که بیش از یک میلیون نفر جمعیت داشته باشند (مگالاپلیس / کلان شهر) می‌گویند.
۱۰. حداقل جمعیت یک منطقه که تقاضای کالا، خدمات یا عملکردی از یک سکونتگاه دارند (دامنه نفوذ / آستانه جمعیتی نفوذ) نامیده می‌شود.
۱۱. مهاجرت از روستا به شهر در کشورهای توسعه یافته و صنعتی در (نیمه اول قرن بیستم / نیمه دوم قرن بیستم) رخ داد.
۱۲. دوره سریع شهرنشینی در ایران از سال (۱۳۳۵ / ۱۳۴۱) به بعد سرعت گرفت.

[>] گزینه مناسب را انتخاب کنید.

۱۳. تمرکز صنایع دانش بنیان از ویژگی‌های کدام شهرهای زیر است؟

الف) کلان شهرها ب) مگالاپلیس ج) مادرشهرها د) متروپل

[نهایی - فرورد ۹۸]

(د) دامنه نفوذ

(ج) حومه‌نشینی

۱۴. مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان کدام است؟

(الف) افزایش شهرهای میلیونی (ب) مگالاپلیس

۱۵. کدام عبارت دلیل مناسبی برای جمله زیر است؟

(امروزه نفوذ شهرها و شهرگرایی در روستاها، افزایش یافته است.)

(الف) گسترش مظاهر شهری (ب) بروز تحولات صنعتی (ج) دسترسی به خطوط ریلی (د) تغییر شیوه‌های زندگی

[نهایی - قارچ ۹۸ - با تغییر ۳ بار تکرار]

* ۱۶. به ترتیب مهم‌ترین و متداول‌ترین ملاک تشخیص شهر و روستا کدام است؟

(الف) فعالیت اقتصادی - دسترسی به خدمات

(ج) فعالیت اقتصادی - میزان جمعیت

[ه] با استفاده از کلمات داده شده، به سؤالات پاسخ دهید. (دو کلمه اضافه است)

(موقعیت - کلان شهر - انسانی - مقر - طبیعی - جهان شهر)

۱۷. به جایگاه یک سکونتگاه در سطح ناحیه می‌گویند:

[نهایی - شهریور ۹۸]

۱۸. مکان اصلی یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است:

* ۱۹. به برخی از شهرها به سبب نقش مهم آن‌ها در اقتصاد و تجارت جهانی که حوزه نفوذ بسیار وسیعی در سطح جهان دارند گفته می‌شود:

[نهایی - فرورد ۹۹ / ۲ بار تکرار]

* ۲۰. در انتخاب مکان برای استقرار و سکونت جمعیت این عامل بیشترین نقش را دارد:

[نهایی - قارچ ۹۹ - با اندکی تغییر ۲ بار تکرار]

[و] به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

[نهایی - شهریور ۹۸ / ۲ بار تکرار]

* ۲۱. به بخش‌های پیرامونی یک شهر چه می‌گویند؟

۲۲. به نظر شما تبدیل شدن روستاها به شهر چه پیامدهایی دارد؟

۲۳. جمله زیر مربوط به کدام ملاک تفاوت شهر و روستا است؟

(در شهرها نوگرایی و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.)

[مشهر - مدرسه مصطفی نژاد ۱۳۰۰ - با اندکی تغییر]

۲۴. سلسله مراتب سکونتگاه‌ها را بر چه اساسی رتبه‌بندی می‌کنند؟

۲۵. تغییر قوانین مالکیت زمین و توزیع مجدد آن به نفع کشاورزان را چه می‌گویند؟

[ز] به سؤالات زیر پاسخ دهید.

[البرز - مدرسه فرزانهگان - ۹۹]

۲۶. در مورد مگالاپلیس‌ها به این سؤالات پاسخ دهید.

(الف) مگالاپلیس‌ها چگونه شکل می‌گیرند؟

(ب) اولین مگالاپلیس قاره آسیا را نام ببرید.

۲۷. منظور از دوره شهرنشینی کند در ایران چیست و به چه سال‌هایی گفته می‌شود؟

۲۸. عوامل شکل‌گیری هسته اولیه شهرها و روستاها در ایران را بنویسید.

[نهایی - دی ۹۸]

۲۹. جمعیت شهری از چه راه‌هایی افزایش می‌یابد نام ببرید.

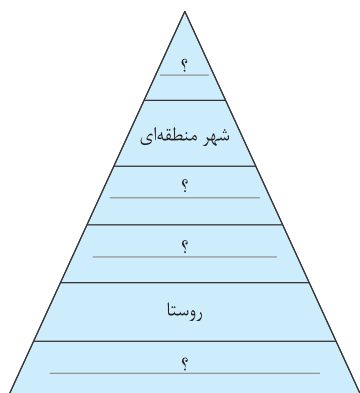
[نهایی - شهریور ۹۹]

۳۰. چرا اصلاحات ارضی در ایران موفقیت‌آمیز نبود؟

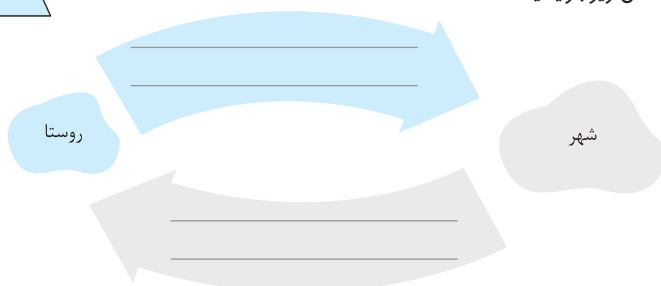
۳۱. تفاوت شهرگرایی با شهرنشینی را بنویسید.

۳۲. مهاجرت در کشورهای توسعه یافته را با مهاجرت در کشورهای آسیایی و آفریقایی مقایسه کنید.

۳۳. با توجه به سلسله مراتب سکونتگاه در اروپا هرم مقابل را کامل کنید.

۳۴. روابط نابرابر شهر و روستا را در شکل زیر بنویسید.

سؤال‌های ویژه امتحان برای کنکور

۳۹. اصطلاح شهرنشینی و شهرگرایی را تعریف کنید.

۴۰. مهم‌ترین ملاک‌های تفاوت شهر و روستا را بنویسید و متداول‌ترین ملاک را مشخص کنید.

۴۱. همه عبارت‌ها، مفهوم درستی از «منطقه مادر شهری» را بیان می‌کنند، به جز:

(۱) به تدریج و با گسترش حمل‌ونقل و وسایل ارتباطی، به وجود آمده است.

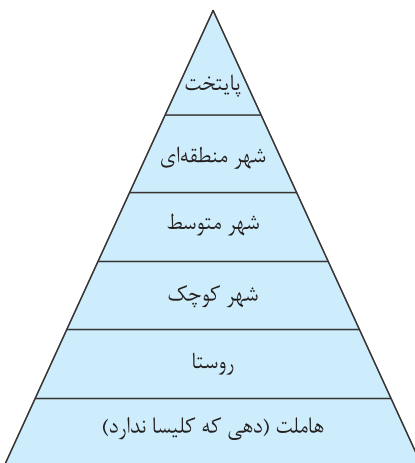
(۲) با افزایش جمعیت مادرشهرها و گسترش حومه‌های پیرامونی، به وجود می‌آید.

(۳) با مهاجرت گسترده مردم از نقاط مختلف یک کشور به مادرشهر ملی، به وجود می‌آید.

(۴) از کنار هم قرار گرفتن چندین حومه، شهرک اقماری و حداقل یک مادرشهر، به وجود آمده است.

۴۲. با توجه به تصویر زیر که یک نمونه از سلسله مراتب سکونتگاه‌های اروپا را نشان می‌دهد، ارتباط «تعدد و تنوع خدمات» با «میزان جمعیت» چگونه است.

[فارج - ۱۴۰۰]

(۱) غیر مستقیم است و هر دو با رسیدن به سمت قاعده هرم تغییر می‌کنند.

(۲) مستقیم است و همزمان با رسیدن به سمت قاعده هرم افزایش می‌یابند.

(۳) مستقیم است و هر دو با رسیدن به سمت رأس هرم، افزایش می‌یابند.

(۴) غیرمستقیم است و هر دو با رسیدن به سمت رأس هرم تغییر می‌کنند.

[فارج ۱۴۰۰]

۴۳. کدام عبارت درست است؟

(۱) همه پایتخت‌ها در سطح جهان، مادرشهر هستند.

(۲) مادرشهرها بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت دارند.

(۳) مادرشهرها در رأس هرم سلسله مراتب سکونتگاهی قرار دارند.

(۴) مادرشهرها بزرگ‌ترین و پرجمعیت‌ترین شهر در یک ناحیه یا استان هستند.

[فارج ۹۹]

۴۴. تمام عبارت‌ها مفهوم نادرستی از «متروپل» را بیان می‌کنند به جز:

(۱) از نظر جریان کالا، خدمات و رفت و آمد افراد، با محدوده جغرافیایی پیرامون خود ارتباط دارد.

(۲) براساس رتبه‌بندی سکونتگاه‌ها، در ردیف‌های میانی هرم قرار دارد و خدمات متنوعی ارائه می‌کند.

(۳) ساکنین آن مسافت زیادی را برای دریافت خدمات طی می‌کنند، به همین دلیل فاقد آستانه نفوذ است.

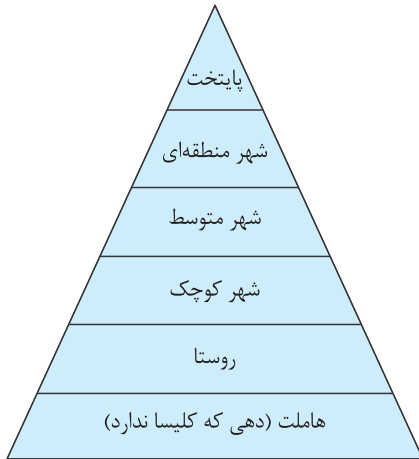
(۴) بزرگترین و مهم‌ترین شهر در یک کشور است که پایتخت نامیده می‌شود و بر سایر سکونتگاه‌ها برتری دارد.

سؤال تمرین	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	
کد مفاهیم کلیدی	۸۳	۸۶	۸۵	۸۷	۸۴	۸۶	۸۵	۸۳	۸۶	۸۶	۸۷	۸۶	۸۶	۸۷	۸۶	۸۷	۸۴	۸۳	۸۶	۸۶	۸۶	۸۷	۸۴	۸۵	۸۷	۸۶	۸۷	۸۳	۸۷	۸۷	۸۷

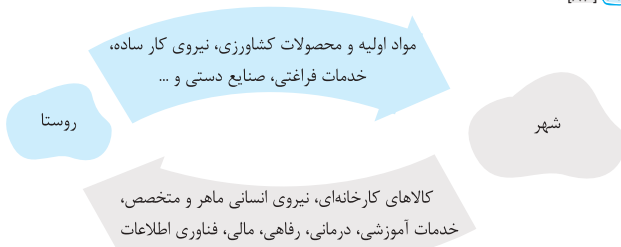
سؤال تمرین	۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴
کد مفاهیم کلیدی	۸۷	۸۷	۸۵	۸۷	۹۲	۸۶	۹۲	۸۶	۸۶ و ۸۷	۸۴	۸۶	۸۵	۸۶	۸۶

۳۲ [۸۷] در کشورهای توسعه یافته و صنعتی اروپا، به دنبال توسعه صنایع کارخانه‌ای مهاجرت از روستاها به شهرها رخ داد. این مهاجرت‌ها طولانی مدت و همگام با تحولات صنعتی شدن صورت گرفته است. اما در کشورهای آسیایی و آفریقایی مهاجرت‌ها با توسعه صنعتی همگام نبود و طی دوره‌های زمانی کوتاه‌تر و سریع‌تر از رشد صنعتی رخ داد و شهرها از نظر امکانات و تسهیلات آمادگی لازم برای ورود مهاجران روستایی را نداشتند.

۳۳ [۸۵]

۳۴ [۸۷]

۳۵ [۹۲] مجموعه‌ای از سخت‌افزارها (رایانه، موس، چاپگر و...) و نرم‌افزارهای رایانه‌ای که امکان جمع‌آوری، ذخیره، پردازش و تجزیه و تحلیل اطلاعات و نمایش اشکال مختلف داده‌ها و اطلاعات جغرافیایی را فراهم می‌آورد.

۳۶ [۸۶] کشورهای شرق و جنوب شرقی آسیا، سال‌هاست روند صنعتی شدن را طی می‌کنند، بنابراین افزایش جمعیت شهرها و پدید آمدن شهرهایی با بیش از ده میلیون نفر جمعیت به دلیل افزایش امکانات صنعتی و رفاهی در این شهرهاست.

۳۷ [۹۲] ۱- طبقه‌بندی و ترکیب داده‌ها براساس اهداف مطالعه و نوع ویژگی‌های مورد نظر، ۲- دسته‌بندی و برقراری ارتباط منطقی و ریاضی بین انواع اطلاعات، ۳- امکان به روز کردن اطلاعات در همه بخش‌ها، ۴- امکان مکان‌یابی، ۵- توانایی انجام محاسبات آماری و ریاضی

۳۸ [۸۶] افزایش بیش اندازه شهرهای میلیونی موجب افزایش میزان استفاده از منابع طبیعی می‌شود و ممکن است به محیط زیست آسیب بزند. تأمین نیازهای جمعیت شهری مانند آب آشامیدنی سالم، فضای سبز، سیستم حمل و نقل، تأمین مسکن و... هر کدام می‌تواند مشکلات زیست محیطی فراوانی از جمله آلودگی هوا، آلودگی صوتی، کمبود منابع آب و برق، تغییر کاربری زمین و فرسایش خاک، ترافیک، فاضلاب‌های خانگی و صنعتی و... را به وجود بیاورد.

۱ [۸۳] غ؛ مقرر روستا یا شهر، هسته اولیه آن را شامل می‌شود.

۲ [۸۶] ص

۳ [۸۵] ص

۴ [۸۷] غ؛ عدم حمایت دولت از کشاورزان از عوامل انهدام کشاورزی در ایران است.

۵ [۸۴] بیشتر و گسترده‌تر

۶ [۸۶] بوستن - واشنگتن

۷ [۸۵] میزان جمعیت - عملکرد

۸ [۸۳] انسانی

۹ [۸۶] کلان شهر

۱۰ [۸۵] آستانه جمعیتی نفوذ

۱۱ [۸۷] نیمه اول قرن بیستم

۱۲ [۸۷] ۱۳۳۵

۱۳ [۸۶] گزینه «ب»

۱۴ [۸۶] گزینه «الف»

۱۵ [۸۷] گزینه «ب»

۱۶ [۸۴] گزینه «ج»

۱۷ [۸۳] موقعیت

۱۸ [۸۳] مقرر

۱۹ [۸۶] جهان شهر

۲۰ [۸۶] طبیعی

۲۱ [۸۶] حومه

۲۲ [۸۷] تغییر در ساختار جمعیتی، جنسیتی و اقتصادی کشور

۲۳ [۸۴] فرهنگ و مناسبات اجتماعی

۲۴ [۸۵] برحسب اهمیت

۲۵ [۸۷] اصلاحات ارضی

۲۶ [۸۶] الف) در برخی از بخش‌های جهان در نتیجه گسترش فوق‌العاده زیاد دو یا چند مادرشهر در امتداد مسیرهای ارتباطی و حمل‌ونقل، زنجیره‌ای از مادرشهرها یا کلان‌شهرها پدید آمده‌اند که مگالاپلیس نامیده می‌شوند.

ب) مگالاپلیس ژاپن (توکیو - یوکوهاما)

۲۷ [۸۷] تا سال ۱۳۳۵ مهاجرت از روستاها به شهرها به کندی صورت می‌گرفت و محصولات کشاورزی بخش عمده تولیدات داخلی را تشکیل می‌داد که این دوره به دوره شهرنشینی کند معروف است.

۲۸ [۸۳] دسترسی به آب، قلعه‌های دفاعی، بازارهای محلی و قرار گرفتن در تقاطع راه‌ها

۲۹ [۸۷] ۱- افزایش طبیعی جمعیت شهرها (یعنی رشد موالید (تولدها)) نسبت به مرگ و میر، ۲- مهاجرت روستاییان به شهرها، ۳- افزایش جمعیت برخی روستاها و تبدیل شدن آن‌ها به نقاط شهری یا ادغام روستاها در بافت شهری

۳۰ [۸۷] تقسیم نادرست زمین - عدم حمایت دولت از کشاورزان - توجه به صنایع مونتاژ - واردات کالا از کشورهای خارجی

۳۱ [۸۷] شهرنشینی، افزایش نسبت جمعیت شهرهای یک کشور یا ناحیه به روستاهای آن است اما شهرگرایی، روندی اقتصادی - اجتماعی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار، ارزش‌ها و مظاهر شهر در روستاها و بین روستاییان رواج می‌یابد.

● پاسخ سؤال‌های ویژه امتحان برای کنکور

۳۹] [۸۶] و [۸۷]..... شهرنشینی افزایش نسبت جمعیت شهرهای یک کشور یا ناحیه به روستاهای آن است و شهرگرایی، روندی اقتصادی - اجتماعی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می‌یابد.

۴۰] [۸۴]..... ۱- فعالیت اقتصادی، ۲- میزان جمعیت، ۳- وسعت و فضای سکونت و فعالیت، ۴- دسترسی به خدمات و تسهیلات، ۵- فرهنگ و مناسبات اجتماعی. متداول‌ترین ملاک تشخیص شهر و روستا، میزان جمعیت است.

۴۱] [۸۶]..... گزینه «۳»؛ این گزینه روند شکل‌گیری مادرشهر ملی را بیان می‌کند.
۴۲] [۸۵]..... گزینه «۳»؛ سکونتگاه‌های کوچک یا کم جمعیت معمولاً خدمات محدودی به ساکنان ارائه می‌دهند اما در سکونتگاه‌های بزرگ‌تر، تعدد و تنوع خدمات بسیار زیاد است.

۴۳] [۸۶]..... گزینه «۱»

بررسی عبارت‌ها:

گزینه «۲»؛ کلان شهرها بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت دارند.

گزینه «۳»؛ پایتخت در رأس هرم سلسله مراتب سکونتگاهی قرار دارند.

گزینه «۴»؛ مادر شهرها بزرگترین و پرجمعیت‌ترین شهر ناحیه هستند.

۴۴] [۸۶]..... گزینه «۱»

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه «۲»؛ براساس رتبه‌بندی سکونتگاه‌ها در شهرها جمعیت زیادی دارند و خدمات متنوع ارائه می‌دهند.

گزینه «۳»؛ ساکنین مادرشهرها برای دریافت خدمات، مسافت زیادی را طی نمی‌کنند.

گزینه «۴»؛ مادر شهرها لزوماً پایتخت یک کشور نیست و در یک کشور ممکن است مادرشهرهای متعدد وجود داشته باشد.

یادداشت

نیازها و مسائل شهرهای امروز **۸۸+**

مدیریت شهرها و روستاها و کاربری زمین **۸۹**

مدیریت روستا و توسعه روستایی در ایران **۹۰**

آمایش سرزمین **۹۱**

فنون و مهارت‌های جغرافیایی (۱) **۹۲+**

آزمون تشخیصی مفاهیم کلیدی

بلدبوم بلدنبوم

۸۸.۱ چه تعداد از عبارات‌های زیر دربارهٔ نیازها و مسائل شهرهای امروز درست است؟

- در اکثر شهرها امکانات و خدمات شهری به طور عادلانه توزیع نشده و بین مناطق مرفه و محروم تفاوت چشمگیری از نظر فضای جغرافیایی مشاهده می‌شود.
- زاغه‌نشینی نوعی اسکان رسمی است که علاوه بر حاشیه شهر در نقاط مختلف شهر هم به وجود می‌آید.
- فرصت‌های شغلی در شهر محدود است، به همین سبب مهاجران به کارهایی موقتی و روزمزد مشغول می‌شوند.
- خسارت وارد کردن به اموال عمومی، بناها و آثار فرهنگی یکی از انحرافات اجتماعی در شهرهاست که وندالیسم شهری گفته می‌شود.
- یکی از ارکان مهم پایداری شهری و شهر سالم به حداقل رساندن آلودگی و تخریب محیط زیست است.
- طراحی خط بساواایی مخصوص عبور نابینایان و رمپ عبور ویلچر در ساختمان‌های عمومی و پارک نمونه‌ای از هوشمندسازی شهر است.

۱ (الف) ۲ (ب) ۳ (ج) ۴ (د)

۸۸.۲ شهر هوشمند به چه شهری گفته می‌شود؟

۸۹.۱ چند گزاره زیر دربارهٔ کاربری زمین درست است؟

- کاربری زمین چگونگی استفاده از زمین است.
- در نقشه‌های کاربری زمین پراکندگی انواع زمین‌های کشاورزی نمایش داده می‌شود.
- نسبت مساحت هر کاربری به جمعیت را سرانه می‌نامند.
- مطالعه کاربری زمین به برنامه‌ریزان کمک می‌کند که محدودیت‌ها را بشناسند و برنامه‌ریزی مناسب داشته باشند.
- سرانه کاربری مقدار زمینی است که به‌طور متوسط از هر یک از کاربری‌های شهر به جمعیت شهر می‌رسد.

۱ (الف) ۲ (ب) ۳ (ج) ۴ (د)

۸۹.۲ شهر پایدار به چه شهری گفته می‌شود و ارکان آن را بنویسید.

۹۰.۱ چند گزاره زیر نادرست است؟

- برنامه توسعه روستایی برنامه‌ای است که با هدف بهبود زندگی اقتصادی و اجتماعی روستائینان طراحی می‌شود.
- فعال کردن اقتصاد روستا، خدمات اجتماعی و فرهنگی و حفظ محیط زیست روستا و چشم‌اندازهای طبیعی آن از تحقق ارکان روستای پایدار است.
- اصلاحات ارضی، استفاده از ماشین‌آلات و فناوری در کشاورزی است.
- خدمات رسانی به برخی روستاها به علت پراکندگی و دورافتادگی با شرایط سخت طبیعی آنها، دشوار است.

۱ (الف) ۲ (ب) ۳ (ج) ۴ (د)

۹۰.۲ چند گزاره زیر درست است؟

- براساس آمار سال ۱۳۹۰ تعداد روستاهای کشور حدود ۶۱۰۰۰ روستا بوده است.
- در سال ۱۳۵۸ جهاد سازندگی با هدف رسیدگی به مناطق محروم و استقلال کشور و خودبسندگی کشاورزی تشکیل شد.
- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی با هدف تأمین مسکن محرومان، به ویژه روستائیان تشکیل شد.
- در طرح‌های هادی روستایی کاربری‌های اراضی روستا شناسایی و نقشه‌های کاربری‌های مسکونی و کشاورزی روستا معین می‌شود.

۱ (الف) ۲ (ب) ۳ (ج) ۴ (د)

۹۰.۳ چند گزاره زیر نادرست است؟

- در کشور ایران برنامه‌ریزی و مدیریت شهرها را سازمان مسکن بر عهده دارد.
- مدیریت روستاها بر عهده دهیاری‌ها و شورای اسلامی روستا است.
- سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور (وابسته به وزارت کشور) وظیفه هماهنگی و پشتیبانی مالی، فنی و علمی از شهرداری‌ها و دهیاری‌ها را بر عهده دارد.
- سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور (وابسته به وزارت کشور) بر اجرای طرح‌های عمرانی و خدمات شهری و روستایی نظارت می‌کند.

۱ (الف) ۲ (ب) ۳ (ج) ۴ (د)

۹۰.۴ مهم‌ترین مشکلات روستاها را بنویسید.

۹۱ چه تعداد از عبارات‌های زیر دربارهٔ آمایش سرزمین درست است؟

- آمایش سرزمین، تنظیم رابطه انسان، فضای جغرافیایی و فعالیت است.
- در برنامه آمایش سرزمین به جنبه‌های اقتصادی و سیاسی بیشتر از جنبه‌های دیگر توجه می‌شود.
- در برنامه آمایش سرزمین بر بهره‌مندی منطقی و خردمندانه از منابع و حفاظت از محیط زیست تأکید می‌شود.
- در این برنامه به منظور تحقق عدالت اجتماعی، از توسعه نامساوی سرمایه در برخی مناطق و فقر در مناطق دیگر جلوگیری می‌شود.

۱ (الف) ۲ (ب) ۳ (ج) ۴ (د)

۹۲ چه تعداد از عبارات زیر درباره سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) نادرست است؟

- موقعیت جغرافیایی و ویژگی های داده ها دو مؤلفه اصلی داده ها و اطلاعات هستند.
- سامانه اطلاعات جغرافیایی مجموعه ای از سخت افزارها و نرم افزارهای رایانه ای است که امکان تحلیل و پردازش اطلاعات جغرافیایی را فراهم می کند.
- برنامه ریزی و مدیریت شهرها، کاربری زمین، آمایش سرزمین و مدیریت منابع طبیعی از کاربردهای GIS است.
- در مرحله پردازش، اطلاعات به صورت رقومی به محیط نرم افزار GIS وارد و در آنجا کدبندی و ذخیره می شود.
- امکان به روز کردن اطلاعات و انجام محاسبات آماری و ریاضی از قابلیت های GIS است.

۴ (د)

۳ (ج)

۲ (ب)

۱ (الف)

پاسخ

[۸۹.۱] گزینه «د»

[۸۸.۲] صفحه ۲۶ کتاب درسی

[۸۸.۱] گزینه «د»

[۹۰.۲] گزینه «ب»

[۹۰.۱] گزینه «ب»

[۸۹.۲] صفحه ۲۸ کتاب درسی

[۹۱] گزینه «ج»

[۹۰.۴] صفحه ۳۱ کتاب درسی

[۹۰.۳] گزینه «الف»

[۹۲] گزینه «الف»

[زمان شما:]

[حداکثر زمان مطالعه: ۱۲۰ دقیقه]

مفاهیم آموزشی

نیازها و مسائل شهرهای امروز

افزایش شهرنشینی و رشد و توسعه شهرها و تمرکز جمعیت در آنها و کاهش تدریجی روستانشینی و مهاجرت نیروی کار کشاورزی از روستا به شهرها مسائل و مشکلاتی را در این سکونتگاه ها به وجود آورده است. این مسائل باعث شده که مسئولین شهری و روستایی به فکر برنامه ریزی برای این سکونتگاه ها بیفتند و از این طریق مشکلات آنها را کاهش دهند. به این منظور برای مدیریت صحیح و کارآمد شهرها نخست باید **مهم ترین نیازها و مسائل شهر** را شناخت که در زیر به نمونه ای از آنها اشاره شده است.

۱- تجهیزات و خدمات عمومی:

در برنامه ریزی شهری، تجهیزات و تسهیلات شهری و همچنین خدمات عمومی مورد مطالعه قرار می گیرد و نسبت آن ها با تعداد جمعیت ساکن در شهر سنجیده می شود تا نیازها مشخص و کمبودها برطرف گردد.

یکی از پدیده های ناشی از نظام اقتصادی سرمایه داری، نابرابری فضایی است. نابرابری فضایی یعنی امکانات و خدمات شهری به طور عادلانه و متوازن در شهرها توزیع نشده است و بین مناطق برخوردار و مرفه و مناطق محروم تفاوت های چشمگیری از نظر فضای جغرافیایی دیده می شود.

۲- مسکن:

مسکن یکی از مهم ترین نیازهای انسان است. در شهرهایی که با تمرکز زیاد جمعیت یا مهاجرت گسترده روبه رو هستند، مسکن کافی و مناسب وجود ندارد. فقیران شهری به علت **اختلاف طبقاتی شدید، رعایت نشدن عدالت اجتماعی در توزیع درآمدها و بی توجهی حکومت ها به حمایت های تأمین اجتماعی**، پول کافی برای اجاره یا خرید مسکن ندارند. به همین علت در کنار خیابان ها یا روی نیمکت پارک ها می خوابند که به کارتن خواب مشهور هستند. عده ای نیز به طور غیر رسمی یا غیر قانونی در اطراف شهر مسکن های موقت می سازند و در آنجا ساکن می شوند.

● تفاوت حاشیه نشینی و زاغه نشینی

وقتی مهاجران فقیر به شهرها وارد می شوند، با توجه به گران بودن قیمت زمین و خانه در شهر، به طور غیرقانونی مسکن های موقتی در حاشیه و اطراف شهر می سازند که به آن **حاشیه نشینی** می گویند. زاغه نشینی نوعی اسکان غیر رسمی است که علاوه بر حاشیه شهر ممکن است در نقاط مختلف شهر به وجود بیاید. شهر مانیل در کشور فیلیپین نمونه ای از این زاغه ها است. مشخصات زاغه ها:

۱- در ساخت زاغه ها معمولاً از مواد ارزان قیمت مانند ضایعات آهن و حلبی، اتاقل انواع خودرو و چوب و مقوا استفاده می شود.

۲- زاغه ها بسیار کثیف اند و امکانات بهداشتی و فاضلاب ندارند.

۳- در نواحی حاشیه نشین و زاغه نشین میزان جرائم، بزه کاری و انحرافات اجتماعی زیاد است.

برخی از کشورها برای مدیریت شهری در زمینه تأمین مسکن گروه های فقیر شهری و مهاجران طرح های ساخت مسکن ارزان قیمت و اعطای وام مسکن را اجرا می کنند.

۳- اشتغال شهری:

یکی از مشکلات مهم شهرها، **افزایش جمعیت** است که این افزایش هم به صورت طبیعی و هم مهاجرت نیروی کار به شهرها صورت می گیرد. مهاجران از روستاها و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ مهاجرت می کنند تا شغلی بیابند و درآمد بیشتری کسب کنند. آنها عمدتاً کارگر ساده و فاقد مهارت و تخصص اند و چون فرصت های شغلی در شهر محدود است به همین سبب مهاجران به کارهایی مانند کارگری موقتی و روز مزد یا خدمتکاری در رستوران ها و نظایر آن مشغول می شوند و درآمدشان کفاف هزینه های مسکن، خوراک و پوشاک و زندگی را در یک شهر بزرگ نمی دهد. عده ای نیز به شغل های غیر رسمی یا غیرقانونی مانند: فروشندگان دوره گرد، دست فروش ها، دلالی و نوازندگان دوره گرد روی می آورند. متأسفانه گروهی از فعالان این بخش را کودکان کار تشکیل می دهند.

در برنامه ریزی و اداره شهر باید به **ایجاد فرصت های شغلی و سر و سامان بخشیدن به مشاغل غیر رسمی** توجه کرد. در برخی شهرها راهکاری مانند: حمایت از کارآفرینان و ایجاد غرفه هایی با اجاره ارزان برای فروشندگان دوره گرد و توسعه امکانات گردشگری برای جذب گردشگر و ایجاد شغل در نظر گرفته شده است.

۴- امنیت شهری و آسیب‌های اجتماعی:

عوامل مؤثر در فقر شهری عبارت‌اند از: درآمد کم، بیکاری، مسکن نامناسب و حاشیه‌نشینی بین فقر، جرم و بزهکاری ارتباط زیادی وجود دارد.

در نواحی حاشیه‌نشین و حومه‌های فقیرنشین شهرها، انحرافات، کجروی‌های اجتماعی، سرقت و خشونت، اعتیاد، طلاق و... گسترش می‌یابد. خسارت وارد کردن به اموال عمومی، بناها و آثار فرهنگی یکی دیگر از انحرافات اجتماعی در شهرهاست (وندالیسم شهری).

فضاهای شهری می‌توانند در پیشگیری از وقوع جرم یا جرم‌خیزی نقش داشته باشد. زاغه‌ها، ساختمان‌های متروکه، محله‌های قدیمی و فرسوده و مناطقی که شب‌ها نور کافی ندارد جرم‌خیز و فاقد امنیت‌اند.

راهکارهای مدیران شهری برای امنیت اجتماعی عبارت‌اند از:

۱- افزایش نظارت و نصب دوربین‌های مدار بسته در نقاط مختلف شهری، ۲- بهبود روشنایی معابر، ۳- بازسازی محله‌های فرسوده و مخروبه

برای مقابله با آسیب‌های اجتماعی در شهرها و تأمین امنیت، باید علل و ریشه‌های آسیب‌ها مانند فقر و بیکاری شناسایی شود و از بین برود. مدیران شهری با آموزش عمومی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای شهروندان می‌توانند در این زمینه مفید واقع شوند.

۵- محیط زیست شهری:

پیامدهای توسعه بی‌رویه شهرنشینی در حوزه محیط زیست با افزایش فشار بر منابع، افزایش مصرف انرژی، آلودگی آب، خاک و هوا همراه است. در شهرها به دلیل وجود جمعیت زیاد، وجود شرکت‌ها و صنایع مختلف مصرف انرژی بالا است. استفاده نادرست و در زمان نامناسب از انرژی برق، استفاده بی‌رویه از وسایل نقلیه شخصی و عدم استفاده از در و پنجره عایق، از جمله فعالیت‌هایی است که مصرف انرژی را در شهرها بالا می‌برد. در شهرها استفاده زیاد از وسایل نقلیه شخصی به جای استفاده از وسایل نقلیه عمومی، وجود صنایع آلاینده و عدم مدیریت صحیح فاضلاب‌ها به محیط زیست آسیب می‌رساند.

از ارکان مهم پایداری شهری و شهر سالم به حداقل رساندن آلودگی و تخریب محیط زیست است.

در بعضی از شهرهای بزرگ در جهت حفظ محیط زیست اقداماتی از جمله مدیریت پسماند، الگوی مصرف آب و برق، دفع فاضلاب و کاهش آلودگی هوا صورت گرفته است.

۶- زیباسازی و مبلمان شهری:

شهر موجودی زنده و فعال و انسان موجودی زیباپسند است، پس در طراحی و مدیریت شهری، زیبایی شهر و فضاهای مختلف آن به گونه‌ای که انسان در آن احساس آرامش و تعلق خاطر کند، اهمیت زیادی دارد.

معماری و طراحی شهر بازتاب فرهنگ و هویت شهروندان است.

● مبلمان شهری

به مجموعه وسیعی از وسایل، نمادها و عناصری که در خیابان‌ها یا فضاهای شهری برای استفاده عموم نصب می‌شود مبلمان شهری می‌گویند. به عنوان مثال، نیمکت‌ها، سطل‌های زباله، مجسمه‌ها و نمادهای میدان‌ها، نرده‌ها، حفاظ‌ها، علائم راهنمایی و تزییناتی چون آب‌نماها و طراحی فضاهای سبز از مهم‌ترین اجزای مبلمان شهری هستند.

در طراحی مبلمان شهری باید فرهنگ و هنر بومی و ملی تقویت گردد و به نیازهای افراد ویژه مانند جانبازان و سالخوردگان توجه شود. به عنوان مثال طراحی خط بساواپی مخصوص عبور نابینایان و رمپ عبور ویلچر نمونه‌هایی از آن است.

۷- هوشمندسازی شهر:

شهر هوشمند به شهری گفته می‌شود که در آن برای امور مختلف مانند حمل‌ونقل، مصرف انرژی، مدیریت ترافیک، مدیریت پسماند و... از فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) استفاده می‌شود.

در شهرهای هوشمند انواع حسگرها (سنسورها) اطلاعات را در سامانه‌های مختلف جمع‌آوری و پردازش می‌کنند که در زیر به نمونه‌هایی از آن اشاره شده است:

(۱) با استفاده از تجهیزات ICT می‌توان ساختمان‌های شهر را به حسگرهایی مجهز کرد که آتش‌سوزی، سرقت، حتی لزوم تعمیر و بازسازی برخی اجزای آن‌ها را به مراکز مربوطه اعلام کنند.

(۲) در نواحی شلوغ شهر حسگرها می‌توانند تصادفات یا جرائم خیابانی را به پلیس و اورژانس اطلاع دهند.

(۳) با هوشمندسازی مدیریت ترافیک می‌توان به راننده‌های خودروها برای پرهیز از ورود به خیابان‌های پرترافیک یا پیدا کردن پارکینگ خالی و نظایر آن اطلاع‌رسانی کرد.

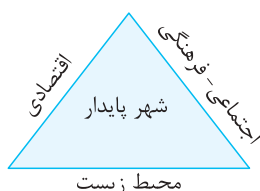
(۴) با استفاده از حسگرها می‌توان آلودگی هوا را در نقاط مختلف شهر سنجید و هشدار داد.

(۵) با استفاده از حسگرها می‌توان نور و میزان روشنایی معابر را در زمان‌های معین و با توجه به رفت‌وآمدها کم و زیاد کرد که علاوه بر صرفه‌جویی در مصرف انرژی به تأمین امنیت کمک می‌کند.

کلمه کلیدی در شهرهای هوشمند، شهروندان از طریق شبکه اینترنت بسیاری از کارهای اداری خود را بدون مراجعه حضوری به سازمان‌ها انجام می‌دهند.

۱۹ مدیریت شهرها و روستاها و کاربری زمین

هدف اصلی مدیران و برنامه‌ریزان شهری، تحقق «شهر پایدار» است. شهر پایدار شهری است که در آن نیازهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ساکنان آن به طور مناسب و عادلانه برآورده می‌شود بدون آنکه منافع نسل‌های آینده به خطر بیفتد و شهر و فعالیت‌های شهری کم‌ترین آثار منفی و نامطلوب را بر محیط زیست دارد. شهر پایدار سه رکن اصلی دارد که در شکل مقابل به آن اشاره شده است:

● کاربری زمین

کاربری زمین یا کاربری اراضی یکی از بخش‌های مهم برنامه‌ریزی شهری است.

کاربری زمین **چگونگی استفاده از زمین** است.

فضاهای مسکونی، تجاری، اداری، خیابان‌ها، شبکه‌های ارتباطی، مراکز آموزشی و درمانی، فضای سبز، پارک و ... مجموعه فعالیت‌های شهر هستند که بر روی زمین انجام می‌شوند.

نقشه‌های کاربری زمین پراکندگی انواع **عملکردهای شهر** را نمایش می‌دهند. این نقشه‌ها عملکردهای مختلف شهر از جمله تجاری، مسکونی، صنعتی، باستانی، تاریخی و ... را نشان می‌دهند.

مهم‌ترین اقدام برنامه‌ریزان پس از مطالعه و شناسایی کاربری‌های موجود در شهر، محاسبه میزان وسعت هر کاربری یا عملکرد آن نسبت به مساحت کل شهر است.

سرانه: عبارت است از تقسیم مساحت بر جمعیت.

سرانه کاربری مقدار زمینی است که به طور متوسط از هریک از کاربری‌های شهر به جمعیت شهر می‌رسد.

مثال

مساحت کاربری‌های فضای سبز یک شهر ۱۸۰۰۰۰ متر مربع و جمعیت کل شهر ۹۰۰۰۰ نفر است. سرانه فضای سبز این شهر برای هر نفر چقدر است؟ برای محاسبه سرانه فضای سبز در یک شهر مساحت کاربری‌های فضای سبز شهر را بر جمعیت تقسیم می‌کنیم.

$$2 = 180000 \div 90000 = \frac{\text{مساحت (مترمربع)}}{\text{جمعیت (نفر)}} = \text{سرانه}$$

میزان سرانه فضای سبز ۲ متر مربع برای هر فرد است.

۹۰ مدیریت روستا و توسعه روستایی در ایران

در صورت بی‌توجهی به مناطق روستایی و خالی شدن این مناطق از جمعیت، مشکلات مناطق شهری نیز افزایش می‌یابد.

بر اساس گزارش سازمان ملل ۶۳ درصد فقیران در جهان در نواحی روستایی زندگی می‌کنند. در کشورهای قاره‌های آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین ۷۶ درصد فقیران روستانشین هستند.

مهم‌ترین مشکلات روستاها	
مشکلات اقتصادی	کمبود تجهیزات و خدمات
شکاف و نابرابری زیاد میان درآمد روستاییان و شهرنشینان	کمبود آب آشامیدنی سالم
ایجاد فرصت‌های شغلی و سرمایه‌گذاری در مناطق شهری	کمبود راه و وسایل حمل و نقل
وابسته بودن درآمد روستاییان به کشاورزی	امکانات آموزشی و درمانی کم
نداشتن مالکیت زمین، کمبود زمین و یکپارچه و قطعه‌قطعه بودن زمین‌های کشاورزی	سطح پایین زندگی روستاییان
نداشتن سرمایه لازم برای کشت تجاری	
دسترسی نداشتن به بازارهای فروش مناسب	

کلمه مشکلات اقتصادی و کمبود تجهیزات و خدمات در روستا منجر به **فقر روستایی** می‌شود.

● برنامه توسعه روستایی

برنامه توسعه روستایی با هدف بهبود زندگی اقتصادی و اجتماعی روستاییان طراحی می‌شود.

ارکان تحقق روستای پایدار عبارت‌اند از:

۱- فعال کردن اقتصاد روستا، ۲- خدمات اجتماعی و فرهنگی، ۳- حفظ محیط زیست و چشم‌اندازهای طبیعی روستا در گذشته، **توسعه کشاورزی** مهم‌ترین عامل توسعه روستایی محسوب می‌شود. امروزه در توسعه روستایی علاوه بر کشاورزی به همه جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی و محیط زیستی به طور هماهنگ اهمیت داده می‌شود.

مهم‌ترین اقدامات برای حل مشکلات اقتصادی روستاها: ۱- اصلاحات ارضی یا تقسیم زمین و انتقال مالکیت آن، ۲- تشکیل تعاونی‌های تولیدی روستایی، ۳- گسترش انقلاب سبز و استفاده از ماشین‌آلات و فناوری در کشاورزی، ۴- توسعه صنایع کوچک روستایی، ۵- توسعه خدمات گردشگری و فراغتی در بعضی کشورهای جهان انقلاب سبز به علت **گران بودن فناوری‌های مربوط به آن و عدم توان مالی کشاورزان برای تهیه وسایل مورد نیاز آن** ناموفق بوده است.

کلمه پیامد مکانیزه کردن کشاورزی در برنامه انقلاب سبز در برخی نواحی روستایی **گسترش بیکاری** بوده است.

● توسعه تجهیزات و خدمات

در چند دهه اخیر، تجهیزات و خدمات روستایی مانند، بهداشت عمومی، راه‌ها، دسترسی به رادیو و تلویزیون، مدارس روستایی، دسترسی به برق و آب آشامیدنی سالم در بیشتر نواحی روستایی جهان گسترش یافته است. اما هنوز برخی روستاها به علت دورافتادگی یا شرایط سخت طبیعی با کمبود امکانات و تجهیزات مواجه هستند.

● توسعه روستایی در ایران

براساس آمار سال ۱۳۹۰، تعداد روستاهای کشور حدود ۶۲۰۰۰ روستا بوده است. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و در سال ۱۳۵۸ جهاد سازندگی با هدف رسیدگی به مناطق محروم و استقلال کشور و خودبستگی کشاورزی تشکیل شد.

فعالیت‌های جهاد سازندگی: ۱- ایجاد شبکه‌های آب آشامیدنی و برق، ۲- خدمات بهداشتی، ۳- آموزش مهارت‌های فنی و حرفه‌ای، ۴- ایجاد و توسعه راه‌های روستایی، ۵- لایروبی و نگهداری قنات‌ها

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی نیز از جمله نهادهایی بود که در سال ۱۳۵۸ با هدف **تأمین مسکن محرومان**، به ویژه روستاییان تشکیل شد. تهیه و اجرای «**طرح‌های هادی روستایی**» از دیگر وظایف مهم بنیاد مسکن انقلاب اسلامی است.

ویژگی‌های طرح‌های هادی روستایی: ۱- تهیه و شناسایی نقشه‌های کاربری‌های اراضی روستا، ۲- ساماندهی کاربری‌های مسکونی، کشاورزی و خدماتی، ۳- تعیین چگونگی گسترش روستا در آینده، ۴- ارائه راهکارهایی برای بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی روستاها

● نهادهای مدیریت شهر و روستا در ایران

شهرها	روستاها
وزارت راه و شهرسازی، شهرداری‌ها، شوراهای اسلامی شهرها	دهیاری‌ها - شوراهای اسلامی روستا

وظایف سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور:

۱- هماهنگی، نظارت و پشتیبانی مالی، فنی و علمی از شهرداری‌ها و دهیاری‌ها

۲- نظارت بر اجرای طرح‌های عمرانی و خدمات شهری و روستایی

● مشارکت مردم در مدیریت شهر و روستا

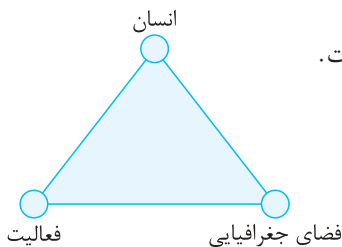
هدف از تشکیل شوراهای شهری و روستایی، **همکاری و مشارکت مردم در مدیریت شهرها و روستاها** است.

اعضای شوراهای اسلامی شهر و روستا با رأی مردم همان مناطق انتخاب می‌شوند و مردم از طریق نمایندگان خود باید در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای برنامه‌ها در شهر و روستا دخالت داشته باشند و بر کار نهادهای مدیریت نظارت کنند.

۹۱ آمایش سرزمین

آمایش سرزمین یعنی ساماندهی و نظم بخشیدن به فضاهای جغرافیایی و توزیع متوازن، متعادل و منطقی جمعیت، فعالیت‌ها، تجهیزات و امکانات در سطح سرزمین.

آمایش سرزمین برنامه‌ریزی‌ای فراتر از سطح شهر و روستا است و برنامه عمومی و کلی در سطح کشور و منطقه است.

آمایش سرزمین: تنظیم رابطه انسان، فضای جغرافیایی و فعالیت انسان است.

● ویژگی‌های عمده برنامه آمایش سرزمین

۱- توجه به ظرفیت‌ها و توانمندی‌های همه مناطق و استان‌های کشور، برای مثال، این که کدام منطقه برای کشاورزی و یا کدام منطقه برای گسترش بازار و مراکز تجاری مناسب است.

۲- توجه به همه ابعاد توسعه: به معنی توجه به جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، دفاعی و محیطی کشور به طور هماهنگ

۳- توجه به عدالت در توسعه: برقراری تعادل کشور بین مناطق از نظر دسترسی به منابع و امکانات

۴- توزیع متوازن جمعیت: پیشگیری از تمرکز و انبوهی جمعیت و یا مهاجرت بی‌رویه

۵- توجه به نیازهای حال و آینده: در نظر گرفتن نیازهای جمعیتی حال و آینده در برنامه‌ریزی‌های عمرانی مانند احداث صنایع، مراکز درمانی، دانشگاه‌ها و جاده‌ها

۶- توجه به حفظ محیط زیست: تأکید بر بهره‌مندی منطقی و خردمندانه از منابع و حفظ محیط زیست

۷- توجه به آمایش دفاعی: استقرار و ساماندهی انواع فعالیت‌ها، تأسیسات و تجهیزات در زمان حمله احتمالی دشمن و دور بودن از آسیب و خسارت

۹۲ + فنون و مهارت‌های جغرافیایی (۱)

ما امروزه در عصر ارتباطات و اطلاعات زندگی می‌کنیم. در این عصر انسان می‌تواند به حجم زیادی از اطلاعات دسترسی سریع داشته باشد و آنها را سریعاً منتقل کند.

بسیاری از اطلاعات که امروزه با آنها سر و کار داریم به نحوی با موقعیت مکانی ارتباط دارند برای مثال، شهرها و روستاها، کارخانه‌ها، بناها، پوشش گیاهی، جمعیت، ناهمواری‌ها، منابع و معادن، راه‌ها، شبکه‌های حمل و نقل و ... هر یک فضای جغرافیایی را اشغال کرده‌اند و ویژگی‌هایی دارند.

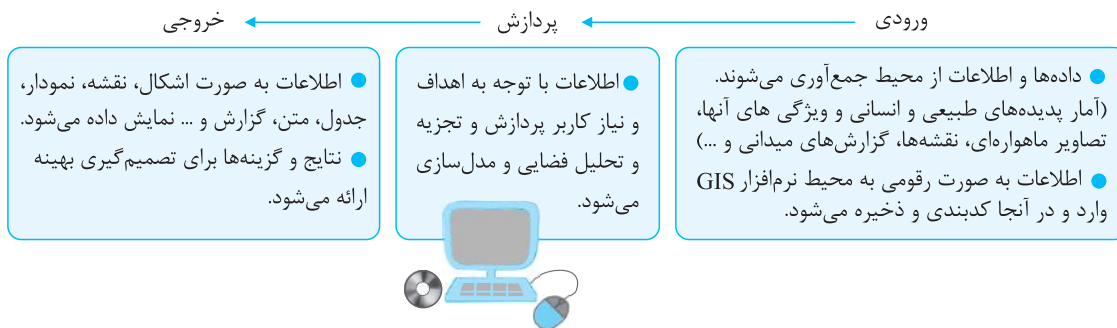
دو مؤلفه اصلی داده‌ها و اطلاعات: ۱- موقعیت جغرافیایی (داده‌های مکانی)، ۲- ویژگی‌های داده‌ها (داده‌های توصیفی)

● اهمیت سامانه اطلاعات جغرافیایی

یک سامانه رایانه‌ای برای مدیریت و تجزیه و تحلیل اطلاعات مکانی و جغرافیایی است که با سرعت و دقت زیاد می‌تواند حجم زیادی از اطلاعات را پردازش کند.

تعریف سامانه اطلاعات جغرافیایی: مجموعه‌ای از سخت‌افزارها (رایانه، موس، چاپگر و ...) و نرم‌افزارهای رایانه‌ای که امکان جمع‌آوری، ذخیره، پردازش و تجزیه و تحلیل اطلاعات و نمایش اشکال مختلف داده‌ها و اطلاعات جغرافیایی را فراهم می‌آورد.

هر سامانه از سه بخش ورودی، پردازش و خروجی تشکیل شده است. مراحل کار سامانه اطلاعات جغرافیایی در شکل زیر مشخص شده است.

قابلیت‌های GIS	کاربردهای GIS
<p>طبقه‌بندی و ترکیب داده‌ها براساس اهداف مطالعه و نوع ویژگی‌ها</p> <p>قابلیت دسته‌بندی و برقراری ارتباط منطقی و ریاضی بین انواع اطلاعات</p> <p>امکان به روز کردن اطلاعات در همه بخش‌ها</p> <p>مکان‌یابی</p> <p>توانایی انجام محاسبات آماری و ریاضی</p>	<p>برنامه‌ریزی و مدیریت شهرها و روستاها</p> <p>کاربری زمین، آمایش سرزمین</p> <p>مدیریت منابع طبیعی</p> <p>مکان‌یابی شهرک و صنایع، کشاورزی، معادن</p> <p>شبکه‌های حمل و نقل، نقشه‌برداری</p> <p>امور نظامی و دفاعی</p> <p>شبکه‌های بهداشت و درمان</p> <p>کسب و کار و تجارت</p>

تمرین‌های امتحانی

توجه: در آزمون منابع هر سؤال ص یعنی صفحه و کد یعنی کتاب درسی به طور مثال [فعالیت - ص ۱۲ کد]

(الف) درست یا نادرست بودن جملات زیر را با علامت (ص) یا (غ) مشخص کنید.

۱. امروزه توسعه روستایی صرفاً به توسعه کشاورزی محدود می‌شود.
۲. معماری و طراحی شهر بازتاب فرهنگ و هویت شهروندان است.
۳. کم و زیاد شدن نور چراغ‌های شهر آمستردام با توجه به میزان رفت و آمد در خیابان و پیاده‌رو یکی از راه‌های زیباسازی شهر است.
۴. نصب مجسمه‌های زیبا و نمادهای میدان‌ها در شهرها نمونه‌ای از مبلمان شهری است.

(ب) در جاهای خالی، عبارت مناسب را بنویسید.

۵. یکی از پدیده‌های ناشی از نظام اقتصادی سرمایه‌داری است.
۶. سامان دادن و نظم بخشیدن به فضاهای جغرافیایی و توزیع متوازن و متعادل جمعیت، فعالیت‌ها و تجهیزات در سطح سرزمین نامیده می‌شود.
۷. اعضای شوراهای اسلامی شهر و روستا توسط انتخاب می‌شوند.
۸. یکی از ارکان مهم پایداری شهری و شهر سالم به حداقل رساندن و است.

(ج) در جملات زیر عبارت صحیح را از داخل کمانک انتخاب کنید.

۹. طراحی خط بساواپی برای عبور نابینایان در پیاده‌رو مربوط به (مبلمان شهری / هوشمندسازی شهر) است.
۱۰. استفاده از ماشین‌آلات و فناوری در کشاورزی (انقلاب سبز / اصلاحات ارضی) نامیده می‌شود.
۱۱. ساماندهی کاربری‌های مسکونی، کشاورزی و خدماتی روستاها از وظایف (جهادسازندگی / بنیاد مسکن انقلاب اسلامی) است.
۱۲. برنامه‌ریزان پس از مطالعه کاربری‌های موجود در شهر میزان وسعت هر کاربری یا عملکرد را نسبت به (جمعیت / مساحت) محاسبه می‌کنند.
۱۳. گزینه مناسب را انتخاب کنید.

الف) زاغه‌ها و ساختمان‌های متروکه شهری

ب) حاشیه‌نشینی و حومه‌های فقیرنشین شهرهای بزرگ

ج) خسارت وارد کردن به اموال عمومی، بناها و آثار فرهنگی توسط شهروندان

د) سرقت، خشونت، اعتیاد و طلاق در شهرهای بزرگ توسط شهروندان

۱۴. در برنامه ریزی شهر پایدار به کدام ارکان توجه می شود؟

- الف) محیط زیست - انسانی - اقتصادی
- ب) اجتماعی و فرهنگی - اقتصادی - محیط زیست
- ج) اجتماعی و فرهنگی - سیاسی و دفاعی - محیط زیست
- د) انسانی - سیاسی و دفاعی - اقتصادی

۱۵. برای حل مشکلات اقتصادی روستاها، کدام یک از اقدامات زیر صورت گرفته است؟

- الف) تشکیل تعاونی های مسکن
- ب) توسعه صنایع کوچک شهری
- ج) گسترش انقلاب سبز
- د) ایجاد شبکه های آب آشامیدنی

۱۶. کدام گزینه از کاربردهای سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) نیست؟

- الف) به روز کردن اطلاعات
- ب) مکان یابی شهرک ها و صنایع
- ج) برنامه ریزی و مدیریت شهرها
- د) مدیریت منابع طبیعی

هـ) با استفاده از کلمات داده شده، به سوالات پاسخ دهید. (یک کلمه اضافی است.)

(توسعه امکانات گردشگری / تعداد جمعیت ساکن در شهر / نیازهای شهروندان / توجه به عدالت در توسعه / توجه به همه ابعاد توسعه)

۱۷. کدام مورد راهکار مناسبی برای سرو سامان بخشیدن به مشاغل غیر رسمی است؟

* ۱۸. در طراحی مبلمان شهری به چه چیزی باید توجه شود؟

۱۹. در برنامه ریزی شهری نسبت خدمات عمومی با کدام معیار سنجیده می شود؟

۲۰. از تمرکز ثروت و سرمایه در برخی مناطق و فقر و محرومیت در مناطق دیگر جلوگیری شود.

۲۱. گزینه های سمت راست، از ویژگی های عمده برنامه آمایش سرزمین به شمار می روند آنها را به طور مناسب به عبارت های سمت چپ مربوط کنید. (یک مورد اضافه است.)

الف) توجه به توزیع متوازن جمعیت	•	۱- طرح جامع سرزمین
ب) توجه به حفظ محیط زیست	•	۲- پیشگیری از تمرکز و انبوهی جمعیت، در شهرها
ج) رأس هرم سلسله مراتب برنامه ریزی توسعه فضایی در ایران	•	۳- بهره مندی منطقی و خردمندانه از منابع
		۴- طرح هادی روستایی

و) به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۲۲. زاغه نشینی چه نوع اسکانی است؟

۲۳. ایجاد شبکه های آب آشامیدنی و برق و خدمات بهداشتی و آموزشی بر عهده کدام نهاد است؟

۲۴. در نقشه های کاربری زمین چه چیزی نمایش داده می شود؟

۲۵. به طور کلی داده ها و اطلاعات دو مؤلفه دارند، آن ها را نام ببرید.

۲۶. هدف از برنامه توسعه روستایی چیست؟

۲۷. کدبندی اطلاعات و نمایش اطلاعات به شکل نمودار به ترتیب جزء کدام مرحله از سیستم اطلاعات جغرافیایی است؟

۲۸. نظارت بر اجرای طرح های عمرانی و خدمات شهری و روستایی از وظایف کدام نهادها است؟

۲۹. مشکلات اقتصادی و کمبود تجهیزات و خدمات به کدام پدیده اجتماعی در روستاها منجر می شود؟

۳۰. هر یک از موارد زیر به کدام یک از مراحل کار در سامانه اطلاعات جغرافیا مربوط می شود؟

الف) نتایج و گزینه ها برای تصمیم گیری بهینه ارائه می شود.

ب) داده ها و اطلاعات از محیط جمع آوری می شوند.

ج) اطلاعات با توجه به نیاز کاربر تجزیه و تحلیل می شود.

د) اطلاعات به صورت رقمی به محیط نرم افزار GIS وارد می شود.

ز) به سوالات زیر پاسخ دهید.

۳۱. شهر هوشمند به چه شهری گفته می شود؟

۳۲. سه رکن تحقق روستای پایدار را بنویسید.

۳۳. اهداف طرح های هادی روستایی را بنویسید.

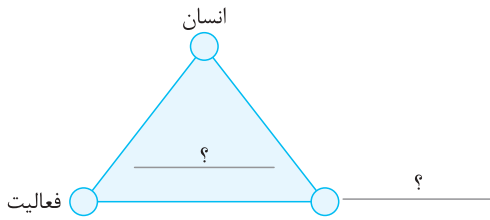
۳۴. راهکارهای برخی شهرهای جهان برای حفظ محیط زیست و جلوگیری از تخریب آن را بنویسید.

۳۵. وظایف سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور چیست؟

۳۶. اگر در یک شهر مساحت کاربری مسکونی ۴۵۰۰۰۰ متر مربع و جمعیت آن ۱۲۵۰۰۰ نفر باشد. سرانه کاربری این شهر چقدر است؟

* ۳۷. در نواحی حاشیه نشین بین فقر، جرم و بزهکاری چه ارتباطی وجود دارد؟

۳۸. مشکلات و نابرابری های اقتصادی روستاییان در مقایسه با شهرنشینان را بنویسید.

۳۹. در شکل مقابل به جای علامت سؤال‌ها کلمه مناسب بنویسید.

سؤال‌های ویژه امتحان برای کنکور

۴۰. شهر پایدار به چگونه شهری اطلاق می‌شود و ارکان شهر پایدار را بنویسید.

۴۱. مهم‌ترین اقدامات توسعه اقتصادی در روستاها را بنویسید.

۴۲. کدام عبارت، در راستای تحقق اهداف «برنامه توسعه روستایی» به درستی بیان شده است؟

(۱) فعال کردن اقتصاد روستا و افزایش سطح زیر کشت

(۲) توسعه صنایع کوچک و خدمات گردشگری در روستا

(۳) تشکیل تعاونی‌های تولیدی و فروش محصولات در بازار

(۴) افزایش سرمایه و قطع وابستگی به درآمد حاصل از کشاورزی

۴۳. عبارت زیر از پیامدهای کدام ویژگی عمده «برنامه آمایش سرزمین» است.

«دسترسی عادلانه همه مردم به حمل‌ونقل با کمترین هزینه»

(الف) توجه به آمایش دفاعی

(ب) توجه به ظرفیت‌ها و توانمندی‌های همه مناطق

(ج) توجه به نیازهای حال و آینده

(د) توجه به عدالت در توسعه

(۲) الف و ج

(۱) الف و ب

(۴) ج و د

(۳) ب و د

[دراغل - ۹۶]

[دراغل - ۱۴۰۰]

۴۴. کدام موارد به صورت «طرح‌های روستایی و توسط بنیاد مسکن انقلاب اسلامی ایران» تدوین و اجرا شده است؟

(الف) توسعه صنایع تبدیل کشاورزی

(ب) آموزش و بهداشت و پیشگیری از بیماری‌های واگیردار

(ج) بهبود خدمات گردشگری و فراغتی

(د) تأمین آب آشامیدنی سالم

(۲) الف و ج

(۱) الف و ب

(۴) ج و د

(۳) ب و د

[فارج - ۱۴۰۰]

[دراغل - ۹۹]

۴۵. چرا اکثر مهاجران روستایی پس از ورود به شهر، در «بخش غیررسمی اقتصاد» به فعالیت می‌پردازند؟

(الف) افزایش رشد طبیعی جمعیت شهری

(ب) محدودیت فرصت‌های شغلی در شهر

(ج) نداشتن مهارت و تخصص

(د) رشد بخش غیررسمی اقتصاد

(۲) الف و د

(۱) الف و ب

(۴) ب و ج

(۳) ج و د

[دراغل - ۱۴۰۱]

۴۶. براساس پدیده «وندالیسم شهری» و کاهش امنیت اجتماعی شهری، کدام مورد نادرست است؟

(۱) به کمک هوشمندسازی شهری و امکانات آن از گسترش این پدیده جلوگیری می‌شود.

(۲) برنامه ریزان شهری از طریق مبلمان شهری، گسترش این پدیده را کنترل می‌کنند.

(۳) با پایه‌گذاری کارگاه‌های آموزشی می‌توان تا حدودی از پیشرفت آن جلوگیری نمود.

(۴) با افزایش امکان غیررسمی به ویژه زاغه‌نشینی، روند آن تشدید می‌شود.

سؤال تمرین	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	
کدمفاهیم کلیدی	۹۰	۸۸	۸۸	۸۸	۸۸	۹۱	۹۰	۸۸	۸۸	۸۸	۹۰	۸۹	۸۸	۸۹	۹۰	۹۲	۸۸	۸۸	۸۸	۹۱	۹۱	۸۸	۹۰	۸۹	۹۲	۹۰	۹۲	۹۰	۹۰	۹۲	۹۰

سؤال تمرین	۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴	۴۵	۴۶
کدمفاهیم کلیدی	۸۸	۸۹	۹۰	۸۸	۸۸	۸۹	۸۹	۸۸	۹۰	۸۹	۸۹	۹۰	۹۱	۹۰	۸۸	۸۸